

Krzysztof Garczewski

EUROPA I ŚWIAT W AUSTRIACKIEJ POLITYCE W KONTEKŚCIE WYBORÓW DO RADY NARODOWEJ W 2013 ROKU

WPROWADZENIE

Celem publikacji jest próba odpowiedzi na pytanie o rolę, jaką odgrywały w polityce Austrii kwestie związane ze współczesnymi problemami Europy i świata, z perspektywy wyborów do niższej izby parlamentu w tym państwie, które odbyły się w 2013 roku. Niniejszy tekst został oparty na analizie programów głównych austriackich partii politycznych, biorących udział w tej elekcji. W artykule zostały zaprezentowane poglądy poszczególnych opcji politycznych na współczesne problemy i wyzwania w stosunkach międzynarodowych, uwzględniając przy tym również rolę, jaką odgrywać ma w nich Austria. W tekście dokonano analizy stanowisk w tym zakresie następujących ugrupowań: Socjaldemokratycznej Partii Austrii (*Sozialdemokratische Partei Österreichs* – SPÖ); Austriackiej Partii Ludowej (*Österreichische Volkspartei* – ÖVP); Wolnościowej Partii Austrii (*Freiheitliche Partei Österreichs* – FPÖ); Zielonych – Zielonej Alternatywy (*Die Grünen – Die Grüne Alternative* – GRÜNE); Team Stronach dla Austrii (*Team Stronach für Österreich* – TS); NEOS – Nowej Austrii i Liberalnego Forum (*Neos – Das Neue Österreich und Liberales Forum*) oraz Sojuszu na rzecz Przyszłości Austrii (*Bündnis Zukunft Österreich* – BZÖ)¹. W tych wyborach startowało też wiele innych, jednakże

¹ BZÖ jako jedyna z wyżej wymienionych partii nie wprowadziła po tej elekcji swoich przedstawicieli do Rady Narodowej, uzyskując wynik poniżej 4-procentowego progu wyborczego, jednakże ze względu na znaczenie jakie odgrywało to ugrupowanie w przedwyborczym dyskursie dotyczącym polityki zagranicznej, wynikające m.in. z faktu posiadania swojej reprezentacji w Radzie Narodowej w poprzedniej kadencji, postawa tego ugrupowania również została poddana niniejszej analizie. Ponadto BZÖ

dużo mniejszych ugrupowań, jak np. Komunistyczna Partia Austrii (*Kommunistische Partei Österreichs* – KPÖ), Chrześcijańska Partia Austrii (*Christliche Partei Österreichs* – CPÖ) czy Partia Piratów Austrii (*Piratenpartei Österreichs* – PIRAT). Ze względu na znikome poparcie wyborców oraz marginalne znaczenie na austriackiej scenie politycznej, stanowiska tych partii nie zostały poddane analizie w niniejszym tekście.

1. AUSTRIA NA TLE PROBLEMÓW WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA

Kryzys finansowy w Unii Europejskiej, którego negatywne skutki odczuwano w ostatnich latach szczególnie w południowoeuropejskich państwach należących do strefy euro, spowodował, że latem oraz jesienią 2013 roku uwaga czołowych polityków w tym rejonie świata skierowana była przede wszystkim na Niemcy. 22 września odbywały się tam bowiem wybory do Bundestagu. Od ich wyników miał zależeć także w dużej mierze kierunek, w jakim będzie podążać w najbliższej przyszłości cała UE. Zdecydowane zwycięstwo niemieckiej chadecji, z Angelą Merkel na czele, przysłoniło inne polityczne wydarzenia tego okresu, które miały wówczas miejsce w Europie.

W cieniu tej elekcji, 29 września 2013 roku, a więc dokładnie tydzień po niemieckich wyborach, swoich przedstawicieli do niższej izby parlamentu wybierali także obywatele Austrii². Polityka zagraniczna prowadzona przez państwo o nieporównywalnie mniejszym niż Niemcy potencjale politycznym i ekonomicznym nie przyciągała w ostatnich kilku latach większej uwagi w innych europejskich stolicach. Wydaje się, że w Europie zapomniano już, w jakim stopniu ewentualne zmiany na politycznej mapie Austrii mogą wpłynąć nie tylko na sytuację w tym państwie, ale i na funkcjonowanie całej UE. Warto bowiem przypomnieć reakcje UE z początku 2000 roku na utworzenie w Austrii nowej koalicji rządowej na szczeblu federalnym, złożonej z polity-

zostało założone w 2005 roku przez wcześniejszego lidera Wolnościowej Partii Austrii Jörga Haidera, która do dnia dzisiejszego cieszy się w tym kraju bardzo dużą popularnością.

² Uzyskano w nich następujące wyniki (w nawiasie różnica w stosunku do elekcji w 2008 roku): SPÖ – 26,8 proc. (–2,4); ÖVP – 24,0 proc. (–2,0); FPÖ – 20,5 proc. (+3,0); GRÜNE – 12,4 proc. (+2,0); TS – 5,7 proc.; NEOS – 5,0 proc.; BZÖ – 3,5 proc. (–7,2). Żadne z pozostałych ugrupowań nie cieszyło się poparciem większym niż 1 proc. Zob. <http://wahl13.bmi.gv.at/>, dostęp 13.03.2014. NEOS oraz Team Stronach to nowe ugrupowania w parlamencie, które powstały jesienią 2012 roku. Największe straty w porównaniu z wyborami w 2008 roku poniosła BZÖ, tracąc tym samym miejsce w niższej izbie parlamentu Austrii.

ków Austriackiej Partii Ludowej oraz przedstawicieli skrajnie prawicowego ugrupowania Wolnościowa Partii Austrii. Wejście do rządu nacjonalistycznej FPÖ, kierowanej wówczas przez Jörga Haidera, wywołało gwałtowną krytykę ze strony UE i doprowadziło w tamtym okresie do izolacji Austrii na europejskiej scenie politycznej³. FPÖ do dnia dzisiejszego odgrywa w austriackiej polityce istotną rolę. W wyborach do Rady Narodowej (*Nationalrat*) jesienią 2013 roku ugrupowanie to zajęło trzecie miejsce. Większym poparciem cieszyli się tylko socjaldemokraci i chadecy, którzy po tej elekcji ponownie zawiązali koalicję rządową.

W Austrii w ostatnich latach trwała interesująca debata nad wyzwaniem, przed którym stoi dziś nie tylko UE, ale i cały współczesny świat. Również, analizując poszczególne aspekty polityki zewnętrznej tego środkowoeuropejskiego państwa, warto przy tym zwrócić uwagę na pewne elementy charakterystyczne dla jego politycznego krajobrazu. W szczególności historyczne zaszczości, jak również prowadzenie polityki zagranicznej z pozycji państwa neutralnego, stanowią do dnia dzisiejszego istotne elementy wpływające na postawę austriackiej dyplomacji, a także przedstawicieli głównych sił politycznych w tym kraju, wobec problemów współczesnego świata⁴.

Aktywność Austrii na arenie międzynarodowej jest też istotna dla państw Europy Środkowo-Wschodniej. Wyrazem zaangażowania się tego kraju w sprawę regionu było m.in. powołanie z jej inicjatywy w 2001 roku tzw. Partnerstwa Regionalnego (*Regionale Partnerschaft*), polegającego na ścisłej współpracy Austrii z pięcioma ówczesnymi kandydatami do członkostwa w UE: Polską, Czechami, Słowacją, Słowenią i Węgrami⁵. Pogłębienie kooperacji tych krajów z należąca już od 1995 roku do tej organizacji Austrią miało wtedy pomóc w jeszcze skuteczniejszym ubieganiu się o ich przystąpienie do UE, co nastąpiło ostatecznie 1 maja 2004 roku. Nadal istnieje w tym zakresie duży potencjał dla dalszego rozwoju wzajemnych relacji. Ewentualne dalsze ścisłe współdziałanie tych państw może przynieść korzyści dla wszystkich zainteresowanych stron. Zależy ono jednak także od przewyższenia podziałów istniejących w samej Grupie Wyszehradzkiej. Austria ze względu na swoje

³ J. Haider zginął w wypadku samochodowym jesienią 2008 roku. O jego wcześniejszej działalności zob. Ch. Zöchling, *Haider, kim jest*, przeł. J. Sosnowska, Biały Kruk, Kraków 2000.

⁴ Austria jest państwem neutralnym od 1955 roku. Na temat jej polityki w drugiej połowie XX wieku zob. D. Popławski, *Austriacka polityka neutralności: 1955–1995*, Scholar, Warszawa 1995.

⁵ em, pap, *Partnerstwo Regionalne z Austrią*, 6.06.2001, <http://www.wprost.pl/ar/15394/Partnerstwo-regionalne-z-Austria/> [dostęp 13.03.2014].

centralne położenie na Starym Kontynencie jest też zainteresowana dalszym rozwojem europejskiej polityki wschodniej.

2. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE W AUSTRIACKIEJ POLITYCE

Dzięki neutralnej postawie Austrii Wiedeń jest dziś również ważnym punktem na mapie współczesnej światowej polityki, szczególnie w kontekście działania organizacji międzynarodowych. W austriackiej stolicy mieszczą się bowiem m.in. siedziby takich instytucji, jak: Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej (MAEA), Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową (OPEC) czy Komisja Przygotowawcza Organizacji ds. Traktatu o Całkowitym Zakazie Prób Jądrowych (*The Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization – CTBTO*).

Ze względu na neutralny status tego państwa szczególną rolę w austriackiej polityce odgrywa od lat Organizacja Narodów Zjednoczonych. Od 1980 roku w Wiedniu działa Biuro Narodów Zjednoczonych (*United Nations Office at Vienna – UNOV*)⁶. W stolicy tego państwa znajdują się również m.in. siedziby ONZ ds. Rozwoju Przemysłowego (*United Nations Industrial Development Organization – UNIDO*), Komisji NZ ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego (*United Nations Commission on International Trade Law – UNCITRAL*)⁷ czy Biura Narodów Zjednoczonych ds. narkotyków i przestępczości (*United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC*)⁸. Dlatego też dużą dyskusję wywołała decyzja o wycofaniu w czerwcu 2013 roku austriackiego kontyngentu ze Wzgórz Golan⁹. Rząd tego państwa argumentował to pogarszającą się wówczas sytuacją związaną z trwającą w Syrii wojną domową. W kontrolowanej przez siły ONZ strefie coraz częściej dochodziło bowiem z tego powodu do zbrojnych starć między obiema stronami syryjskiego konfliktu. Austria uczestniczyła w tej oenzetowskiej misji na granicy syryjsko-izraelskiej od jej rozpoczęcia w 1974 roku. W 2013 roku pod egidą ONZ w ramach 1000-osobowej misji UNDOF służyło około 380 austriackich żołnierzy. „Nigdy nie podjęlibyśmy się wojskowej misji, która polegałaby na

⁶ <http://www.unvienna.org/> [dostęp 13.03.2014].

⁷ <http://www.uncitral.org/> [dostęp 14.03.2014].

⁸ <https://www.unodc.org/> [dostęp 14.03.2014].

⁹ mp / PAP, *Austria wycofuje się z misji na Wzgórzach Golan*, „Rzeczpospolita”, 6.06.2013, <http://www.rp.pl/artukul/1017004-Austria-wycofuje-sie-z-misji-na-Wzgorzach-Golan.html> [dostęp 13.03.2014].

mediacji między bojownikami (syryjskiej) opozycji i siłami rządowymi lub na (zbrojnej) interwencji (...). Wzięliśmy na siebie inny mandat – taki, który był odpowiedni dla państwa neutralnego” – przekonywał socjaldemokratyczny kanclerz Austrii Werner Faymann¹⁰. Decyzję tę skrytykował m.in. izraelski premier Benjamin Netanjahu. Natomiast Michael Spindelegger, ówczesny minister spraw zagranicznych Austrii i lider współrządzącej Austriackiej Partii Ludowej, nie wykluczył powrotu żołnierzy swojego państwa do udziału w tej misji pod warunkiem „wprowadzenia zmian” w oenetzowskim mandacie. Nie wyjaśnił jednak wówczas, czego dokładnie powinny dotyczyć ewentualne zmiany¹¹. Pod koniec lipca 2013 roku Wzgórze Golan opuściło ostatnich 44 austriackich żołnierzy. W ciągu blisko 40 lat w misji tej uczestniczyło około 29 000 żołnierzy tego państwa, z czego 27 z nich zginęło. Ich miejsce zajęły siły zbrojne Fidżi w liczbie około 500 osób¹².

W sumie od 1960 roku w ponad 50 pokojowych i humanitarnych misjach na całym świecie brało udział przeszło 90 000 austriackich żołnierzy i pracowników cywilnych¹³. Siły zbrojne tego państwa nadal mają znaczący udział w trzech innych misjach. Największa ich liczba poza granicami kraju stacjonuje w Kosowie (372 osoby w ramach KFOR, Kosovo International Security Force), Bośni i Hercegowinie (197 osób w ramach EUFOR-ALTHEA, European Force Operation Althea) oraz w sąsiadującym z Izraelem i Syrią Libanie (172 osoby w ramach UNIFIL, United Nations Interim Forces in Lebanon)¹⁴. Austriacy są też obecni w innych misjach na całym świecie, jednak w pozostałych przypadkach ich udział należy uznać za symboliczny, nie przekracza bowiem w każdym z tych miejsc 10 osób¹⁵.

¹⁰ amk, PAP, *Austria rozpoczęła wycofywanie swych żołnierzy ze Wzgórz Golan*, „Rzeczpospolita”, 11.06.2013, <http://www.rp.pl/artykul/1018634-Austria-rozpoczela-wycofywanie-swych-zolnierzy-ze-Wzgorz-Golan.html> [dostęp 13.03.2014].

¹¹ amk, PAP, *Austriackie MSZ nie wyklucza powrotu żołnierzy na Wzgórze Golan*, „Rzeczpospolita”, 10.06.2013, <http://www.rp.pl/artykul/1017966.html> [dostęp 15.03.2014].

¹² APA, *Golan-Mission: Letzte Bundesheer-Soldaten heimgekehrt*, „Der Standard”, 31.07.2013, <http://derstandard.at/1373514162586/Golan-Abzug-Oesterreichs-letzte-UN-Soldaten-zurueckgekehrt> [dostęp 15.03.2014].

¹³ Zob. *Österreichs internationale Rolle*, Österreichs Bundesheer, <http://www.bmlv.gv.at/ausle/index.shtml> [dostęp 15.03.2014].

¹⁴ Informacje austriackich sił zbrojnych, według stanu na marzec 2014 roku. Zob. Österreichs Bundesheer, *Auslandseinsätze des Bundesheeres: Zahlen, Daten, Fakten*, Stand: März 2014, <http://www.bmlv.gv.at/ausle/zahlen.shtml> [dostęp 15.03.2014].

¹⁵ Chodzi o następujące misje (stan na marzec 2014 r.): Syria (OPCW JMIS, United Nations Joint Mission for the Elimination of the Chemical Weapons Programme of the Syrian Arab Republic), Republika Środkowej Afryki (EUFOR RCA, European

Austria próbuje też aktywnie uczestniczyć w pracach innych organizacji międzynarodowych, szczególnie tych, które silnie angażują się na rzecz ochrony praw człowieka. 14 listopada 2013 roku państwo to objęło na kolejne sześć miesięcy przewodnictwo w Komitecie Ministrów Rady Europy. Austria poprzednio sprawowała tę funkcję w 1993 roku. Zakończenie austriackiej prezydencji w tym gremium (14 maja 2014 roku) zbiegło się też z 65. rocznicą istnienia tej europejskiej organizacji międzynarodowej, przypadającą 5 maja. Z tej okazji zaplanowano również zorganizowanie w Wiedniu konferencji ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich tej organizacji¹⁶. W okresie swojego przewodnictwa strona austriacka przewidywała skoncentrowanie się m.in. na takich kwestiach, jak walka przeciwko handlowi ludźmi, zapewnianie swobody wyrażania poglądów, dotyczące również działalności mediów, w tym ochrona dziennikarzy, ochrona kobiet przed stosowaniem wobec nich przemocy, czy możliwości pomocy osobom niepełnosprawnym¹⁷.

3. SOCJALDEMOKRATYCZNA PARTIA AUSTRII

Analizując stanowisko Austrii wobec współczesnych kwestii międzynarodowych, warto zwrócić uwagę na opinie prezentowane w tym zakresie przez poszczególne opcje polityczne w tym państwie. Do czołowych austriackich

Forces Republic of Central Africa), Afganistan (AUSTAFF/ISAF, International Security Assistance Force), Demokratyczna Republika Konga (EUSEC, European Union mission to provide advice and assistance for Security sector reform), Sahara Zachodnia (MINURSO, Misión de las Naciones Unidas para el Referendum en el Sahara Occidental oraz UNOWA, United Nations Office in West Africa), Mali (EUTM, European Union Training Mission Mali), Chorwacja (RACVIAC, Regional Arms Control Verification and Implementation Assistance Centre), Cypr (UNFICYP, United Nations Peace-keeping Force in Cyprus), Bliski Wschód (UNTSO, United Nations Truce Supervision Organisation), Gruzja (EUMM, European Union Monitoring Mission). Zob.: *ibidem*.

¹⁶ Zob. APA, *Österreich hat Vorsitz im Europarat übernommen*, „Der Standard“, 14.11.2013, <http://derstandard.at/1381372019499/Oesterreich-hat-Vorsitz-im-Europarat-uebernommen> [dostęp 15.03.2014].

¹⁷ Zob. *Österreichischer Vorsitz im Europarat*, <http://www.bmeia.gv.at/aussenministerium/aussenpolitik/europa/europarat/oesterreichischer-vorsitz-im-europarat.html>, dostęp 15.03.2014. Szczegółowy opis priorytetów austriackiego przewodnictwa zob.: *Priorities of the Austrian Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe (14 November – 14 May 2014)*, *Ministers' Deputies* Information documents, CM/Inf (2013)32, 5.11.2013, http://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/bmeia/media/2-Aussenpolitik_Zentrale/Europa/Prioritaetenpapier_EN_CM_Inf201332.pdf [dostęp 15.03.2014].

ugrupowań politycznych należy od wielu lat SPÖ. W efekcie postawa jej przedstawicieli wpływa w dużej mierze na politykę austriackiego rządu wobec współczesnych wyzwań i problemów międzynarodowych, dotyczących zarówno polityki europejskiej, jak i światowej.

Zasadnicze elementy dotyczące wizji ładu międzynarodowego zostały przedstawione w głównym programie tej partii z 1998 roku¹⁸. Politycy SPÖ deklarują w nim swoje pełne przywiązanie do pokojowych wartości w międzynarodowej polityce. Jednocząca się Europa stanowić ma dla nich „pokojowy projekt” (*Friedensprojekt*)¹⁹. Socjaldemokraci są przekonani, że dzięki postępowi w integracji Starego Kontynentu możliwe będzie pokojowe rozwiązywanie konfliktów międzypaństwowych oraz sporów „między etnicznymi grupami”. UE oznaczać ma dla nich „wspólnotę solidarności, równości szans, tolerancji i bezpieczeństwa” (*Gemeinschaft der Solidarität, der Chancengleichheit, der Toleranz und der Sicherheit*). Ma przy tym pozostać otwarta dla tych państw europejskich, które „dziela jej wartości i spełniają ustalone warunki”. Oprócz wspólnego rynku oraz zapewnienia pokoju widzą również potrzebę uzupełniania tych elementów o kwestie związane z zabezpieczeniem pracy, bezpieczeństwem socjalnym oraz stworzeniem „Europy obywateli i obywateli” (*ein Europa der Bürgerinnen und Bürger*). W polityce europejskiej chcą więc położyć szczególny nacisk na wzmocnienie w niej socjalnych elementów. „Bezrobocie nigdy nie będzie przez nas akceptowane” (*Arbeitslosigkeit wird von uns niemals akzeptiert werden*) – przekonują²⁰. Dlatego też ich zdaniem musi być ono zwalczane zarówno na poziomie narodowym, jak i europejskim. Szanse na zbliżenie UE do jej mieszkańców upatrują w rozwijaniu w tym kierunku jej podstawowych elementów. „Europa obywateli to Europa, która musi nadal rozwijać swoje demokratyczne struktury” (*Das Europa der Bürger ist ein Europa, das seine demokratischen Strukturen weiterentwickeln muß*) – uważają²¹. W tym celu widzą też konieczność istnienia „aktywnej europejskiej partii socjaldemokratycznej i silnego Parlamentu Europejskiego” (*einer aktiven europäischen sozialdemokratischen Partei und eines starken Europäischen Parlaments*)²². Do tego potrzebne jest także, ich zdaniem, funkcjonowanie dynamicznie działającego na poziomie europejskim społeczeństwa obywatelskiego, które miałoby się rozwijać zarówno dzięki prywatnym inicjatywom, jak

¹⁸ SPÖ: *Das Grundsatzprogramm*, Herausgeber: SPÖ-Bundesgeschäftsstelle, Wien, http://spoe.at/sites/default/files/das_spoe_parteiprogramm.pdf [dostęp 15.03.2014].

¹⁹ *Ibidem*, s. 26.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

i różnego rodzaju organizacjom. „Nasza Europa to kontynent żywej demokracji, prawa i wolności” (*Unser Europa ist ein Kontinent der lebendigen Demokratie, des Rechts und der Freiheit*) – zapewniają²³. Twierdzą, że Europa nie powinna koncentrować się „w pierwszej linii” na zapewnieniu bezpieczeństwa militarnego. Zauważają bowiem, że wiele poważnych kryzysów o charakterze ekonomicznym oraz ekologicznym stwarza w praktyce niejednokrotnie jeszcze większe zagrożenie. Austriacy socjaldemokraci optują też za realizacją idei „partnerstwa dla bezpieczeństwa” (*Sicherheitspartnerschaft*), polegającej na gwarancjach bezpieczeństwa „wobec siebie zamiast przeciwko sobie” (*Sicherheit miteinander statt gegeneinander gewährleisten*)²⁴.

Swoją wizję dotyczącą przyszłości UE socjaldemokraci zaprezentowali też w programie przygotowanym z okazji wyborów do Rady Narodowej w 2013 roku. Ich zdaniem główną receptą na przezwycięzenie trwającego na Starym Kontynencie kryzysu finansowego oraz ekonomicznego ma być prowadzenie polityki wspierającej wzrost gospodarczy oraz zatrudnienie (*Europaweit in Wachstum und Beschäftigung investieren*)²⁵. Zdecydowanie sprzeciwiają się też próbom prowadzącym do przerzucenia kosztów tego kryzysu na zwykłych obywateli oraz instytucje publiczne. Chcą przy tym zapewnić w szczególności młodym ludziom „nową perspektywę”. „W przyszłości polityka gospodarcza UE musi się opierać na dwóch solidnych fundamentach: na inwestycjach we wzrost oraz zatrudnienie, jak i na zaufanej, społecznie zrównoważonej i zdyscyplinowanej polityce budżetowej” (*Künftig muss die Wirtschaftspolitik der EU auf zwei soliden Säulen stehen: auf Investitionen in Wachstum und Beschäftigung sowie auf einer verlässlichen, sozial ausgewogenen und disziplinierten Haushaltspolitik*) – zapewniają²⁶. Walka z kryzysem powinna w ich opinii polegać na inwestowaniu w wybrane „przyszłościowe dziedziny”, jak edukacja, nauka czy infrastruktura. Odpowiednia polityka UE w tym zakresie prowadzić ma także do skutecznej redukcji długów w poszczególnych państwach członkowskich. W tym kontekście optują także za reformą Paktu Stabilności i Wzrostu (*eine Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts*). Politycy tej partii zapewniają, że w pełni popierają przy tym członkostwo swojego państwa w UE „z przekonania i gospodarczego rozsądku” (*aus Überzeugung und aus volkswirtschaftlicher Vernunft*)²⁷. Według nich przynależność Austrii

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *111 Projekte für Österreich – SPÖ-Wahlprogramm 2013*, http://spoe.at/sites/default/files/spoe_wahlprogramm13.pdf [dostęp 16.03.2014], s. 13.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

do UE stanowi „bazę dla gospodarczego sukcesu i dobrobytu”. Zaznaczają w tym miejscu, że od nastawionej proeksportowo gospodarki ich państwa „zależy bezpośrednio lub pośrednio jedna trzecia austriackich miejsc pracy” (*Von der exportorientierten Wirtschaft hängt jeder dritte österreichische Arbeitsplatz direkt oder indirekt ab*). Zwracając uwagę na zależność gospodarczych powiązań między Austrią i resztą UE, widzą potrzebę funkcjonowania silnej Unii, odpowiadającej zarówno gospodarczym, jak i politycznym wyzwaniom. W rezultacie wspierają plany dalszych reform prowadzących do zwiększenia skuteczności działania całej UE (*Handlungsfähigkeit der EU*). Zwracając uwagę na najniższy poziom bezrobocia spośród członków UE²⁸, przekonują, że także Austria odczuwa skutki „społecznego kryzysu w Europie”²⁹. W efekcie działacze SPÖ opowiadają się za zwiększeniem standardów socjalnych, domagając się wprowadzenia minimalnych standardów w tym obszarze w całej Europie. Wspierają również „walkę z dumpingiem płacowym i socjalnym” (*die Einführung von europaweiten Mindeststandards und die Bekämpfung von Lohn- und Sozialdumping*)³⁰. Zwracają przy tym uwagę na wyjątkowo trudną sytuację młodych Europejczyków na rynku pracy. Dlatego chcą przyznania tej grupie gwarancji do zatrudnienia lub stażu w ciągu czterech miesięcy (*Wir wollen mit der Jugendgarantie dafür sorgen, dass jeder Jugendliche binnen vier Monaten Beschäftigung oder eine Ausbildungsstelle erhält*)³¹. Wspierają ponadto pomysły wprowadzenia we wszystkich krajach UE minimalnych płac (*nationale Mindestlöhne*), z zachowaniem w tej kwestii autonomii. Według austriackich socjaldemokratów walka ze zjawiskiem bezrobocia powinna być na Starym Kontynencie „równie istotna” jak dążenie do redukcji zadłużenia w poszczególnych państwach³².

Przed wyborami do Rady Narodowej w 2013 roku działacze SPÖ zdefiniowali również najważniejsze ich zdaniem wyzwania odnoszące się do spraw zagranicznych. W programie sformułowanym przed tą elekcją socjaldemokraci widzą potrzebę prowadzenia przez Austrię czynnej i skutecznej polityki na arenie międzynarodowej. Najważniejsze postulaty w tym zakresie zostały umieszczone w rozdziale zatytułowanym „Aktywna polityka zagraniczna –

²⁸ W maju 2013 roku poziom bezrobocia wyniósł według oficjalnych danych 6,7 proc. Zob. mapi, *Nie wszędzie w UE szaleje bezrobocie. W Austrii coraz mniej osób bez pracy*, „Gazeta Wyborcza”, 3.06.2013, http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,14027620,Nie_wszedzie_w_UE_szaleje_bezrobocie__W_Austrii_coraz.html [dostęp 16.03.2014].

²⁹ *111 Projekte für Österreich...*, op. cit., s. 14.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

słyszalny głos na świecie” (*Eine aktive Außenpolitik – eine hörbare Stimme in der Welt*)³³. Działacze tej partii zapewnili, że także w przyszłości będą się sprzeciwiać udziałowi swojego kraju w sojuszach militarnych oraz jakichkolwiek działaniach wojennych. Nie zgodzą się również na tworzenie w Austrii baz obcych wojsk. Chcą bowiem, aby Austria nadal pozostała neutralnym państwem, działając we współczesnym świecie na rzecz ochrony praw człowieka, pokoju, bezpieczeństwa socjalnego i ekonomicznego oraz ochrony środowiska. Do głównych elementów pokojowej polityki (*Friedenssicherung*) zaliczają m.in. dalsze postępy w zakresie rozbrojenia na świecie oraz walkę z rozprzestrzenianiem się broni masowego rażenia. Domagają się stosowania jasnych i surowych reguł w zakresie eksportu zbrojeń w Europie. W tym zakresie wspierają również działania ONZ czy inicjatywy dotyczące sprzeciwu wobec stosowania dronów. Popierają „wizję bezatomowego świata” (*die Vision einer atomwaffenfreien Welt*). Dlatego też zapewniają o swoim wsparciu dla stworzenia na Bliskim i Środkowym Wschodzie strefy bezatomowej (*eine atomwaffenfreie Zone*). Działacze tej partii chcą, aby Austria odgrywała we współczesnym świecie rolę „niezawodnego partnera” (*Österreich als verlässlicher Partner in der internationalen Politik*). Zwracając uwagę na przełomowy okres, w którym znajduje się obecnie świat (*Die Welt befindet sich im Umbruch*), postulują wzmocnienie Narodów Zjednoczonych czy regionalnych organizacji służących zachowaniu pokoju i bezpieczeństwa. Odnosząc się do polityki prowadzonej w tym zakresie przez UE, widzą potrzebę wzmocnienia stosunków między tą organizacją a Stanami Zjednoczonymi. Jednocześnie chcą silnej współpracy w ramach „partnerstw strategicznych” ze wschodzącymi pozaeuropejskimi mocarstwami, wymieniając w tym przypadku takie państwa, jak Brazylia, Indie, Chiny czy RPA. Chcą również rozwijać funkcjonujące już partnerstwa, jak choćby z Federacją Rosyjską. Zauważają również, że Austria, ze względu na trzymanie się zasady neutralności, jest ważnym miejscem dla wielu organizacji międzynarodowych, takich jak ONZ czy OBWE. Chcą nadal wzmacniać pozycję swojego państwa „jako miejsca międzynarodowego dialogu i kompromisu” (*Wir wollen, dass Österreich als Ort des internationalen Dialogs und Ausgleichs weiter ausgebaut und gestärkt wird*)³⁴.

Socjaldemokraci chcą, aby „zasadniczym elementem” austriackiej aktywności na arenie międzynarodowej (*Kernelement unseres internationalen Engagements*) był udział w oengetowskich inicjatywach służących zachowaniu

³³ *Ibidem*, s. 30.

³⁴ *Ibidem*.

pokoju³⁵. Istotne są dla nich w tym kontekście również kwestie związane z poszanowaniem praw człowieka. Działacze SPÖ zwracają też uwagę na potrzebę szczególnej ochrony kobiet oraz dzieci w regionach, do których dochodzi do konfliktów³⁶. Zauważają, że Austria obecnie angażuje się zarówno militarnie, jak i cywilnie w rozwiązywanie problemów we współczesnym świecie, poczynając „od zapobiegania konfliktów, poprzez operacje ewakuacyjne, do operacji humanitarnych” (*Von Konfliktverhütung über Evakuierungsoperationen bis hin zu humanitären Einsätzen*)³⁷. W przyszłości punkt ciężkości (*Schwerpunkt*) ma być, w ich opinii, oparty na wzmocnieniu środków cywilnych w tym zakresie. Widzą przy tym potrzebę jeszcze ściślejszej współpracy między poszczególnymi ministerstwami zajmującymi się tą problematyką, domagają się również włączenia w jeszcze większym zakresie do działań w tej sferze organizacji pozarządowych (*Nichtregierungsorganisationen*). Aktywność Austrii w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej oraz operacji dotyczących zarządzania kryzysowego (*Krisenmanagement der EU*) powinna dotyczyć obszarów związanych z zapobieganiem konfliktów (*Konfliktprävention*) oraz koncepcji „bezpieczeństwa ludzkiego” (*human security*)³⁸.

4. AUSTRIACKA PARTIA LUDOWA

Proeuropejskie stanowisko prezentują też politycy ÖVP. W programie przygotowanym przed wyborami do Rady Narodowej w 2013 roku przekonują, że „najlepszą perspektywą dla Austrii jest silna Europa” (*Die beste Perspektive für Österreich ist ein starkes Europa*)³⁹. Jednocześnie uważają, że to właśnie Europa ma stanowić dla nich gwarancję utrzymania pokoju oraz stabilności, wspierając przy tym wzrost gospodarczy i przyczyniając się do dobrobytu. Działacze tej partii zapewniają, że chcą działać na polu polityki europejskiej na rzecz zapewnienia austriackim obywatelom „pewnej przyszłości w zjednoczonej Europie” (*sichere Zukunft in einem geeinten Europa*). Działacze chadeccy pozytywnie oceniają ewolucję, jaką przeszła ta organizacja. „Unia Europejska od czasu jej powstania rozwinęła się od skutecznego projektu

³⁵ *Ibidem*, s. 31.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Zukunftsweisend. Österreich 2018: Das Programm der ÖVP zur Nationalratswahl 2013*, <http://www.oevp.at/medienservice/Kampagnen.psp> [dostęp 17.03.2014], s. 65.

pokojowego do globalnego aktora” (*Die Europäische Union hat sich seit ihrer Gründung vom erfolgreichen Friedensprojekt zu einem globalen Akteur entwickelt*) – zapewniają⁴⁰. ÖVP chce też rozciągnąć pozytywne procesy związane z integracją europejską także na sąsiednie państwa. W rezultacie politycy tej partii optują za dalszym rozszerzaniem UE, mając na myśli przede wszystkim państwa Zachodnich Bałkanów (*für eine Fortsetzung des Erweiterungsprozesses und die Heranführung der Westbalkan-Länder an die EU*). Austriaccy chadecy przyznają w swoim programie, że ich państwo skorzystało na ostatnich procesach rozszerzania UE, zarówno pod względem politycznym, jak i gospodarczym. Powołując się na przykład Chorwacji, która stała się członkiem UE 1 lipca 2013 roku, zapewniają, że chcą kontynuować ten proces „konsekwentnie na bazie solidnych kryteriów” (*Diesen Weg wollen wir konsequent auf Basis solider Kriterien weitergehen*). Uważają, że UE musi jednak jednocześnie stać się w swoim działaniu na zewnątrz bardziej skuteczna, pozostając na świecie konkurencyjna pod względem gospodarczym⁴¹. Działacze ÖVP przekonują, że ich „jasnym celem” we współczesnej polityce europejskiej jest obok dążenia do przyjmowania nowych członków także pogłębianie procesów integracyjnych w ramach UE. Nadzieją na skuteczne odbicie się Europy od kryzysu ma być przede wszystkim położenie nacisku na jej konkurencyjność, w celu odgrywania nadal „wiodącej” pod tym względem roli na globalnym rynku (*Die EU muss wieder an Wettbewerbsfähigkeit gewinnen, um global weiterhin eine führende Rolle zu spielen*)⁴². Politycy tej partii chcą w Europie jeszcze silniejszego inwestowania w naukę, rozwój czy innowacje, jak również wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw⁴³.

Członkowie ÖVP nie ukrywają, że poprzez swoją politykę europejską chcą „odzyskać zaufanie ludzi w Europie” (*Wir wollen das Vertrauen der Menschen in Europa wiedergewinnen*)⁴⁴.

Austriaccy chadecy zauważają, że również krajowe parlamenty oraz poszczególne państwa należące do UE posiadają bezpośrednią legitymizację, „dlatego muszą one tak samo odgrywać aktywną rolę w europejskim procesie legislacyjnym” (*darum müssen sie ebenso eine aktive Rolle im europäischen Rechtssetzungsprozess spielen*)⁴⁵. W odniesieniu do czterech swobód wspólnego rynku UE (*Vier Freiheiten*), ÖVP proponuje rozwinięcie czterech zasad

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 66.

⁴⁵ *Ibidem*.

związanych z szeroko pojętym bezpieczeństwem (*Vier Sicherheiten*). Pierwszą z nich ma być zasada stabilności (*Stabilität*), odnosząca się do kwestii związanych głównie z gospodarką i walutą. Druga reguła dotyczyć ma wzrostu (*Wachstum*) realizowanego „przez dynamiczną przestrzeń gospodarczą i pracowniczą”. Trzecia z tych sfer odnosić się ma do zasady zrównoważonego rozwoju (*Nachhaltigkeit*). Ostatnia z nich opierać się ma z kolei na pokoju (*Frieden*), zapewnionego dzięki „silnej UE”, chroniącej swoich obywateli i gwarantującej im funkcjonowanie w pokojowych warunkach⁴⁶.

W programie politycznym na lata 2013–2018 politycy ÖVP zarysowali też swoją „konceptję dla zjednoczonej Europy”⁴⁷. Ich wizja współczesnej polityki europejskiej w wielu elementach jest zbliżona do postawy prezentowanej przez niemieckich chadeków, czyli CDU i CSU. W przekonaniu działaczy ÖPV centralną rolę powinien odgrywać konwent UE, zarówno w zakresie dalszego rozwoju „dzieła zjednoczeniowego” w Europie, jak i w odniesieniu do możliwości „dopasowywania” unijnych traktatów (*bei möglichen Anpassungen der EU-Verträge*). Widzą potrzebę zwiększenia zakresu demokratycznej legitymizacji dzięki działalności PE, chcą też silniejszego włączenia w ten proces obywateli. „W celu wzmocnienia europejskiej tożsamości” chcą sprawdzić możliwość „bezpośredniego współdecydowania” (*Prüfung eines direkten Mitspracherechts*) przy obsadzaniu najważniejszych stanowisk w UE. Chcą, aby europejska inicjatywa obywatelska była traktowana jako „prawdziwa inicjatywa ustawodawcza na europejskim poziomie” (*Europäische Bürgerinitiative als echte Gesetzgebungsinitiative auf europäischer Ebene*). Politycy Austriackiej Partii Ludowej widzą też konieczność m.in. wzmocnienia zasady subsydiarności, ale jednocześnie i zwiększenia w niektórych przypadkach roli narodowych parlamentów. Chcą „lepszego jakości przyjmowanego prawa, mniej demokracji, więcej efektywności przy decyzjach na poziomie UE” (*Bessere Qualität der Rechtsdurchsetzung, weniger Bürokratie, mehr Effizienz bei den Entscheidungen auf EU-Ebene*). Podobnie jak niemiecka CDU sprzeciwiali się również idei „uwspólnotowienia długów”, domagając się w zamian wdrażania kolejnych reform (*Reformprogramme statt Vergemeinschaftung der Schulden*)⁴⁸. Postulują wprowadzenie w życie regulacji związanych z europejskim nadzorem bankowym (*Umsetzung der europäischen Bankenaufsicht*). Chcą też aktywnie współdziałać w obszarze realizacji unijnej strategii na rzecz regionu naddunajskiego

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 67.

⁴⁸ *Ibidem*.

(*EU-Donauraumstrategie*) czy tzw. strategii alpejskiej (*EU-Alpenstrategie*)⁴⁹. Działacze ÖVP postulują też, aby do 2025 roku UE przyjęła „wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich” (*EU-Beitritt aller Westbalkanländer bis 2025*)⁵⁰.

W programie austriackich chadeków pojawiło się też bliżej niesprecyzowane pojęcie „dopasowanego na miarę partnerstwa dla Turcji” (*Maßgeschneiderte Partnerschaft für die Türkei*)⁵¹. Członkowie ÖVP prezentują w tej kwestii zbliżone stanowisko do przedstawicieli niemieckiej chadecji (CDU/CSU), która w wielu wcześniejszych dokumentach i działaniach negatywnie odnosiła się do unijnych aspiracji Turcji, wykluczając możliwość pełnego członkostwa tego państwa w UE. Niemieccy chadecy z Angelą Merkel na czele opierali się już wcześniej na hasle „uprzywilejowanego partnerstwa”, które miałyby stanowić realną alternatywę dla pełnego członkostwa Turcji w UE, wobec którego sceptycznie nastawieni są zarówno Niemieccy, jak i Austriacy chadecy⁵². Politycy ÖVP opowiadają się również za dalszym rozwojem Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE (*Weiterentwicklung der gemeinsamen Außen- und Sicherheitspolitik*)⁵³. Chcą też „silniej forsować europejskie rozwiązania dotyczące zaopatrzenia w energię i surowce” (*Europäische Lösungen bei der Energie- und Rohstoffversorgung stärker forcieren*). Widzą konieczność ulepszenia poziomu komunikacji i przekazywania informacji między instytucjami unijnymi a społeczeństwem. Reprezentanci ÖVP chcą, aby „każdy młody Austriak” zdobywał część swojego wykształcenia poza granicami swojej ojczyzny⁵⁴.

Według chadeków Austria ma również odgrywać istotną rolę w stosunkach międzynarodowych na całym świecie. Ich państwo ma odgrywać w tym kontekście rolę „niezawodnego, neutralnego i solidarnego partnera”. Za „priorytetowy cel” (*ein vordringliches Ziel*) uznali zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności w sąsiednich rejonach. Przekonują również, że „pogłębienie politycznych, gospodarczych i kulturowych relacji z bezpośrednimi sąsiadami jest kluczowym zadaniem polityki zagranicznej” (*Die Vertiefung der politischen, wirtschaftlichen und kulturellen Beziehungen zu den unmittelbaren Nachbarn ist*

⁴⁹ Na temat strategii na rzecz regionu naddunajskiego i współpracy państw tego obszaru z UE zob.: *Państwa naddunajskie a Unia Europejska*, D. Popławski (red.), Aspra-JR, Warszawa 2010.

⁵⁰ *Zukunftsweisend. Österreich 2018...*, op. cit., s. 67.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*, s. 68.

⁵⁴ *Ibidem*.

eine Kernaufgabe der Außenpolitik)⁵⁵. W tym sensie chadecy mają też na myśli „szczególną [ich zdaniem] rolę i odpowiedzialność Austrii za Tyrol Południowy”⁵⁶. Politycy ÖVP przekonują w swoim programie o wkładzie tej partii w rozwój aktywnej polityki Austrii wobec Bałkanów Zachodnich. Dlatego też mają opowiadać się za dalszym rozszerzeniem UE. Dla chadeków istotną rolę ma odgrywać obszar naddunajski, czarnomorski oraz „południowe sąsiedztwo Europy”. Regiony te stają się w ich przekonaniu coraz bardziej istotne dla Austrii zarówno z punktu widzenia polityki bezpieczeństwa, jak i gospodarki⁵⁷. Austriacka Partia Ludowa opowiada się również za prowadzeniem „silnej gospodarczej polityki zagranicznej” (*für eine starke Außenwirtschaftspolitik*). Przedstawiciele tego ugrupowania zwracają w tym kontekście uwagę na rosnącą rolę tzw. wschodzących mocarstw, wskazując na Brazylię, Chiny, Indie, Rosję i Turcję. Zdaniem chadeków państwa te z punktu widzenia austriackiego eksportu należą do najbardziej obiecujących rynków zbytu (*zählen zu den Hoffnungsmärkten unserer Exportwirtschaft*). „Ten potencjał chcemy wykorzystać, aby na dłuższy czas zapewnić nasz wzrost oraz nasz dobrobyt” – zapewniają⁵⁸. W rezultacie celem chadeków ma być rozwijanie partnerstw ze wschodzącymi pozaeuropejskimi państwami Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej. ÖVP zwraca też uwagę na rolę, jaką ma odgrywać Austria w funkcjonowaniu międzynarodowych organizacji, przyczyniając się dzięki temu do zwiększania światowego bezpieczeństwa, rozbrojenia czy ochrony praw człowieka. Działacze tego ugrupowania przekonują, że w przyszłości austriacki kontyngent wojskowy, przeznaczony do udziału w zagranicznych misjach (*Auslandseinsätze*), ma się składać z minimum 1 100 żołnierzy. Chadecy liczyli też na poruszanie przez Austrię w tamtym okresie ważnych własnych kwestii związanych z międzynarodową polityką, dzięki uczestnictwu w takich instytucjach, jak Rada Praw Człowieka ONZ, Rada Europy (z przewodnictwem od 14 listopada 2013 roku do 14 maja 2014 roku), czy Rada Gospodarcza i Społeczna ONZ. „Wiedeń jako siedziba urzędowa dla 20 organizacji międzynarodowych jest centralnym filarem naszej polityki zagranicznej” (*Der Standort Wien als Amtssitz von 20 internationalen Organisationen ist ein zentraler Pfeiler unserer Außenpolitik*) –

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*. Tyrol Południowy (niem. Südtirol) należy dziś do Włoch, gdzie używa się nazwy „Górna Adyga”. Region zamieszkały jest również przez mniejszość niemieckojęzyczną. Problem statusu tej mniejszości niejednokrotnie wywoływał w przeszłości ostre spory między Włochami i Austrią.

⁵⁷ *Zukunftsweisend. Österreich 2018...*, *op. cit.*, s. 69.

⁵⁸ *Ibidem*.

przekonują austriaccy chadecy⁵⁹. Politycy tego ugrupowania chcą ponadto, aby w Wiedniu były otwierane kolejne siedziby i przedstawicielstwa organizacji międzynarodowych. Za jeden z ważniejszych celów swojej polityki zagranicznej uważają też pomoc dla najbardziej potrzebujących regionów świata. Fakt ten stanowi według nich „duże wyzwanie dla polityki rozwojowej” Austrii (*eine große Herausforderung für die Entwicklungspolitik*)⁶⁰.

Chadecy chcą aktywnej polityki swojego państwa na arenie międzynarodowej, która będzie wspierała m.in. rozwój eksportu oraz ekspansję austriackich firm poza granicami swojego kraju⁶¹. „Austriackie błękitne hełmy” mają poprzez swoją obecność w konfliktogennych regionach świata nadal wносить wkład na rzecz zapewnienia pokoju (*Sicherung des Weltfriedens*). Zdaniem polityków ÖVP ich państwo powinno również aktywnie zabiegać o rozwój praworządności oraz poszanowanie praw człowieka na całym świecie (*Globaler Einsatz für Rechtsstaatlichkeit und den Schutz der Menschenrechte*)⁶². Austriaccy chadecy chcą występować w obronie praw poszczególnych mniejszości, chcą także przysłużyć się ochronie chrześcijan na całym świecie⁶³. Jednocześnie przekonują o chęci działania na rzecz „dialogu kultur i religii”. ÖVP chce również utrwać pozycję swojego państwa oraz jego stolicy „jako międzynarodowego miejsca dialogu i pośrednictwa, jak również jako siedziby międzynarodowych organizacji” (*Positionierung von Österreich und Wien als internationaler Ort des Dialogs und der Vermittlung sowie als Standort internationaler Organisationen*). Chadecy optują za osiągnięciem wydatków na pomoc rozwojową (*Entwicklungszusammenarbeit*) na poziomie 0,7 proc. PNB. Za naczelny cel w tym zakresie uważają „zwalczanie biedy poprzez rozwój gospodarczy” (*Armutsbekämpfung durch wirtschaftliche Entwicklung*). Austriaccy chadecy chcą również odgrywać rolę „pośrednika” w promowaniu nowoczesnego wizerunku swojego państwa za granicą (*Vermittlung eines modernen Österreichbildes*)⁶⁴.

5. WOLNOŚCIOWA PARTIA AUSTRII

Inne stanowisko dotyczące spraw zagranicznych prezentuje ciesząca się w Austrii dużym poparciem skrajnie prawicowa FPÖ, która po wyborach do

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 70.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*, s. 71.

⁶⁴ *Ibidem*.

Rady Narodowej we wrześniu 2013 roku pozostała największą partią opozycyjną w tym państwie. Już we wstępie do swojego programu członkowie tego ugrupowania przekonują, że przyświeca im idea „Europy wolnych narodów i ojczyzn” (*Wir bekennen uns (...) zu einem Europa der freien Völker und Vaterländer*)⁶⁵. Rola ich państwa we współczesnym świecie ma zdaniem polityków tej opcji polegać na „humanitarnej odpowiedzialności, pewności siebie i obronie austriackich interesów” (*Österreichs Rolle in der Welt hat von humanitärer Verantwortung, Selbstbewusstsein und der Wahrung österreichischer Interessen getragen zu sein*)⁶⁶. Polityka zagraniczna Austrii powinna w przekonaniu działaczy tej partii służyć „zabezpieczeniu suwerenności” czy ochrony obywateli swojego państwa. FPÖ popiera również zasadę zachowania przez Austrię neutralności w stosunkach międzynarodowych. Jednym z zasadniczych elementów polityki tej partii jest też dążenie do zachowania przez Austrię narodowej i kulturowej tożsamości, wynikającej z wielowiekowej tradycji. „Podstawową zasadą austriackiej pomocy rozwojowej jest pomoc dla samej siebie” (*Grundprinzip österreichischer Entwicklungshilfe ist die Hilfe zur Selbsthilfe*) – przekonują politycy FPÖ⁶⁷. Według nich państwo austriackie jest „advokatem niemieckich i ladyńskich⁶⁸ Południowych Tyrolczyków”. Ma też działać w imieniu osób austriackiego pochodzenia z obszarów byłej monarchii austro-węgierskiej, dla których niemiecki jest ojczystym językiem. FPÖ przekonuje, że „dąży do jedności Tyrolczyków”, przyznając im „prawo do samookreślenia” i wspierając przy tym również organizacje przesiedleńców (*Wir streben die Einheit Tirols an und bekennen uns zum Selbstbestimmungsrecht Südtirols und zur Unterstützung der Heimatvertriebenen-Verbände*)⁶⁹.

Za podstawę swoich relacji „w europejskiej polityce i międzynarodowych kontaktach” działacze FPÖ uważają „powiązanie wolnych narodów i samo-określonych ojczyzn” (*Ein Verbund freier Völker und selbstbestimmter Vaterländer ist Grundlage unserer Europapolitik und unserer internationalen Kontakte*)⁷⁰. Nie godzą się na „ujednolicanie” europejskich języków i różnorodnych kultur

⁶⁵ Österreich zuerst. Parteiprogramm der Freiheitlichen Partei Österreichs (FPÖ). Beschlossen vom Bundesparteitag der Freiheitlichen Partei Österreichs am 18. Juni 2011 in Graz, http://www.fpoe.at/fileadmin/Content/portal/PDFs/_dokumente/2011_graz_parteiprogramm_web.pdf [dostęp 18.03.2014], s. 2.

⁶⁶ *Ibidem*, s. 16.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Język ladyński wywodzi się z grupy języków retoromańskich i jest używany w Dolomitach.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*, s. 17.

za pomocą „wymuszonej wielokulturowości, globalizacji i masowej imigracji” (*durch erzwungenen Multikulturalismus, Globalisierung und Massenzuwanderung*). Celem integracji europejskiej ma być istnienie wspólnoty państw, przynależących do Europy zarówno pod względem „geograficznym, duchowym i kulturowym”. Kraje te powinny się również opierać na zachodnich wartościach, kulturowym dziedzictwie i tradycji narodów Europy. Z kolei zasadnicze zmiany w prawie danego państwa, wynikające np. z prawa europejskiego, musiałyby zyskać aprobatę społeczną podczas referendum, które byłoby w takich przypadkach wiążące (*verbindliche Volksabstimmung*). Podstawowe zasady prawa krajowego, funkcjonujące w poszczególnych „suwerennych państwach członkowskich”, powinny mieć „absolutne pierwszeństwo” (*absoluten Vorrang*) przed prawodawstwem wspólnotowym.

Domagają się wykreślenia „sprzecznych z prawami człowieka dekretów Benesa i decyzji ANVOJ”⁷¹, które nie mogą być akceptowane w Europie ze względu na „sprawiedliwość dla wypędzonych, zamordowanych i pozbawionych praw” (*Gerechtigkeit für Vertriebene, Ermordete und Enteignete*). Działacze tej partii przekonują o swoim wsparciu dla unijnej WPZiB „pod warunkiem zachowania austriackiej neutralności i z jasnym oddzieleniem pozaeuropejskich mocarstw i pozaeuropejsko zdominowanych sojuszy wojskowych od obrony na świecie wspólnych europejskich interesów” (*unter Wahrung der österreichischen Neutralität und in klarer Abgrenzung von außereuropäischen Mächten und außereuropäisch dominierten Militärbündnissen zur weltweiten Wahrung gemeinsamer europäischer Interessen*)⁷².

6. TEAM STRONACH

Przedstawiciele powstałej w 2012 roku partii już we wstępie do swojego programu przyjętego w lipcu 2013 roku przekonują, że ich celem jest „dobrze i pewnie usytuować Austrię w gospodarczo zdrowej i demokratycznej Europie suwerennych państw” (*Wir wollen Österreich in einem wirtschaftlich gesunden und demokratischen Europa souveräner Staaten gut und sicher positionieren*)⁷³. W tym dokumencie pojawił się też postulat „przywrócenia suwe-

⁷¹ Czyli Antyfaszystowskiej Rady Wyzwolenia Narodowego Jugosławii.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ Team Stronach. *Neue Werte für Österreich. Grundsatzprogramm, Juli 2013*, <http://www.teamstronach.at/de/programm?file=files/team-stronach/content/downloads/grundsatzprogramm/Grundsatzprogramm.pdf> [dostęp 18.03.2014], s. 2.

renności Austrii” (*Die Souveränität Österreichs wiederherstellen*)⁷⁴. Politycy Team Stronach chcą Europy funkcjonującej na zasadzie „wspólnoty prawnej suwerennych i demokratycznych państw” (*als Rechtsgemeinschaft souveräner, demokratischer Staaten*)⁷⁵. Odrzucają przy tym model „centralistycznej” Europy, opartej na „gospodarczym planowaniu”. Ich zdaniem taki system „zagroza wolności i dobrobytowi” (*Wir lehnen ein zentralistisches, planwirtschaftliches Europa ab, denn es bedroht die Freiheit und den Wohlstand*)⁷⁶. Team Stronach nie chce, aby Austria odpowiadała za długi innych państw członkowskich. W ich opinii każdy kraj powinien ponosić indywidualne konsekwencje swojej polityki finansowej. „Chcemy ponownie przywrócić suwerenność finansową wszystkich państw Europy” (*Wir wollen die Finanzsouveränität aller Staaten Europas wieder gewinnen*) – przekonują politycy tej partii, wyrażając tym samym sprzeciw wobec prowadzenia polityki finansowej przez unijne instytucje. „Jedyną gwarancją dla postępu i dobrobytu” w Europie jest w ich opinii „przywrócenie konkurencji” między poszczególnymi państwami⁷⁷.

Mimo krytyki wielu zasadniczych elementów dotyczących współczesnej polityki gospodarczej UE, działacze tego ugrupowania zapewniają o swoim pełnym poparciu dla demokratycznych europejskich wartości. „Jesteśmy przekonani Europejczykami! Dla nas Europa jest wspólnym pokojowym projektem, który przyniósł wielkie sukcesy” (*Wir sind überzeugte Europäer! Für uns ist das gemeinsame Europa ein Friedensprojekt, das große Leistungen erbracht hat*) – czytamy w programie Team Stronach⁷⁸. Politycy tej opcji domagają się jednak znacznego zwiększenia praw w podejmowaniu decyzji przez poszczególne państwa, a nie wspólne unijne instytucje. Krytykują również istnienie wspólnej europejskiej waluty w obecnej formie. W ich opinii funkcjonowanie euro w kilkunastu państwach nie może być skuteczne, przede wszystkim ze względu na zbyt duże różnice gospodarcze między nimi. Błędem miał być też m.in. brak wprowadzenia „elastycznych kursów walutowych” dla poszczególnych członków strefy. Według działaczy tej partii od czasu wprowadzenia wspólnej waluty obywatele nie byli też o niej „właściwie informowani”. „Przez polityków i media panuje fałszywie stworzony obraz, ale jedno jest pewne: każdy Austriak wie, że austriackie euro powinno być więcej warte niż przykładowo greckie, portugalskie czy hiszpańskie” (*Es herrscht ein durch die Politiker und durch die Medien falsch erzeugtes Bild, aber eines ist sicher: Jeder*

⁷⁴ *Ibidem*, s. 5.

⁷⁵ *Ibidem*, s. 15.

⁷⁶ *Ibidem*.

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ *Ibidem*, s. 28.

Österreicher weiß, dass der österreichische Euro mehr wert sein soll, als beispielsweise der griechische, portugiesische oder spanische) – zapewniają politycy Team Stronach⁷⁹.

Według nich funkcjonowanie tej unii walutowej nie doprowadziło do zmniejszenia różnic gospodarczych między poszczególnymi państwami, lecz miało je nawet pogłębić. Receptą na wyjście z obecnego kryzysu ma być według Team Stronach wprowadzenie w każdym z państw „własnego euro”⁸⁰. Austriacy mieliby posiadać więc „austriackie euro”, Grecy – „greckie”, a Niemcy – „niemieckie” itd. Każda w tych walut miałaby też według tej idei mieć inną wartość, odpowiednią do sytuacji panującej w gospodarce danego państwa. Natomiast euro „jako całość” miałyby pozostać „wspólną jednostką rozliczeniową” (*als gemeinsame Verrechnungseinheit*). Team Stronach nie wyklucza przy tym możliwości „łączenia” się ze sobą poszczególnych walut. O tym mogłyby decydować poszczególne państwa (*Länder können aber natürlich auf freiwilliger Basis enger zusammenarbeiten und ihre Währungen aneinander binden*)⁸¹. Uważają, że na obecnym kryzysie zyskały przede wszystkim „duże banki” (*Großbanken*), kosztem całych gospodarek i zwykłych pracowników⁸². Członkowie tej partii chcą, aby najważniejsze unijne dokumenty prawne zostały skrupulatnie przebadane przez „niezależnych austriackich ekspertów”. O ewentualnych zmianach w tym zakresie miałyby współdecydować społeczeństwo. „Potrzebujemy ponownie polityki w Europie, która respektuje suwerenność narodów i wspiera tworzenie dobrobytu za pomocą uczciwej konkurencji” (*Wir brauchen wieder eine Politik in Europa, die die Souveränität der Völker respektiert und die die Schaffung von Wohlstand durch fairen Wettbewerb fördert*) – zapewniają reprezentanci tego ugrupowania⁸³. Za pomocą proponowanych w swoim programie działań w zakresie wspólnej europejskiej waluty Team Stronach chce w ten sposób usamodzielnic austriacką politykę pieniężną od pozostałych państw strefy euro. Politycy tego ugrupowania uważają bowiem, że jej działanie na obecnych zasadach przynosi austriackiej gospodarce więcej strat niż korzyści.

Team Stronach domaga się również przeprowadzenia gruntownych reform w sferze bezpieczeństwa, co ma dotyczyć także zmian w zakresie służby wojskowej. Wymagać ma tego również neutralna rola Austrii w „europejskiej

⁷⁹ *Ibidem.*

⁸⁰ *Ibidem*, s. 29.

⁸¹ *Ibidem.*

⁸² *Ibidem*, s. 30.

⁸³ *Ibidem.*

architekturze bezpieczeństwa”⁸⁴. Działacze tej partii chcą, aby Austria była „jak najlepiej przygotowana” na poszczególne „potencjalne scenariusze zagrożeń”, jak np. międzynarodowy terroryzm, zagrożenia „cyber-atakami”, rozprzestrzenianie się broni masowego rażenia, zorganizowaną przestępczość w skali międzynarodowej, skutki kryzysu finansowego, społeczne konflikty i ekstremizmy, skutki masowej imigracji, zagrożenia dla kluczowych elementów infrastruktury związanych ze sferą komunikacji czy energii, katastrofy naturalne oraz te, za które odpowiedzialni są ludzie⁸⁵.

7. SOJUSZ NA RZECZ PRZYSZŁOŚCI AUSTRII

Eurosceptyczne stanowisko prezentują też członkowie partii BZÖ, założonej w 2005 roku m.in. przez wcześniejszego przywódcę FPÖ Jörga Haidera po rozłamie w tym ugrupowaniu. Politycy BZÖ zapewniają o swoim „proeuropejskim nastawieniu”, krytykują jednak zasadnicze elementy współczesnej polityki UE⁸⁶. Według nich „Traktat Lizboński nie daje odpowiedzi dla przyszłości Europy” (*Der Vertrag von Lissabon bietet keine Antworten für die Zukunft Europas*)⁸⁷. W rezultacie domagają się gruntownej przebudowy tej organizacji. Otwarcie opowiadają się za istnieniem „Europy wielu prędkości” (*Europa der verschiedenen Geschwindigkeiten*). UE powinna w ich opinii przybrać formę „Związku Europejskich Państw, w którym znajdowałiby się „płatnicy netto” (*Bund Europäischer Staaten (Kerneuropa der Nettozahler)*)”. Za błędne uważają działania, mające prowadzić do stworzenia „europejskiego państwa centralnego” (*europäischer Zentralstaat*). Wspomniany wyżej „Związek Europejskich Państw” miałby tworzyć rdzeń UE. Na kolejnym poziomie powinny według polityków BZÖ funkcjonować kraje współpracujące z Unią na podstawie umów stowarzyszeniowych (*Länder mit entsprechenden Assoziationsabkommen*). W ostatniej grupie mają się znaleźć zgodnie z tą koncepcją państwa posiadające „szczególne partnerstwo” (*Länder mit besonderer Partnerschaft*). Politycy BZÖ przekonują, że wraz z tymi zmianami konieczne jest dokonanie „renacjonalizacji zadań i kompetencji”, przy jednoczesnym wydatnym „odchudzeniu i odbiurokratyzowaniu instytucji oraz organów UE”

⁸⁴ *Ibidem*, s. 54.

⁸⁵ *Ibidem*, s. 55.

⁸⁶ *Programm des Bündnis Zukunft Österreich*, http://www.bzoe.at/images/pdf/programm/parteiprogramm/Parteiprogramm_2013_V1.pdf [dostęp 19.03.2014], s. 12.

⁸⁷ *Ibidem*.

(*Verschlankungund Entbürokratisierung der Institutionen und Organe der EU*)⁸⁸. Europa powinna więc zatem funkcjonować na kilku „różnych poziomach integracji” (*Europa mit verschiedenen Integrationsstufen*). Na najwyższym z tych poziomów, mającym stanowić „rdzeń Europy” (*Kerneuropa*), powinna się znaleźć m.in. Austria. W ramach tej grupy miałyby funkcjonować „Unia Gospodarcza, Walutowa i Bezpieczeństwa” (*Wirtschafts-, Währungs- und Sicherheitsunion unter Teilnahme Österreichs*). Na „drugim poziomie” miałyby się znajdować państwa korzystające tylko „częściowo” z tych elementów (*Länder, die nur Teile davon wollen*). Na trzecim i jednocześnie ostatnim według tego założenia poziomie integracji, powinny się znaleźć „kraje, które mogą lub chcą mieć tylko partnerstwo, jak choćby Turcja” (*Länder, die nur eine Partnerschaft haben können oder wollen, wie etwa die Türkei*) – przekonują działacze BZÖ. Celem takiego systemu ma być włączenie poszczególnych państw w proces europejskiej integracji „odpowiednio do ich siły” (*entsprechend ihrer Stärke*)⁸⁹.

BZÖ widzi też potrzebę większego włączenia obywateli w europejski proces podejmowania decyzji. W rezultacie domaga się stałego korzystania z „elementów demokracji bezpośredniej”, m.in. poprzez przeprowadzanie we wszystkich państwach członkowskich wiążących prawnie narodowych referendum⁹⁰. W odniesieniu do negocjacji członkowskich z Turcją domagają się doprecyzowania pojęcia „możliwości absorpcyjnych UE” (*Aufnahmefähigkeit*)⁹¹. Jednoznacznie sprzeciwiają się możliwości przyjęcia Turcji do UE, która według nich nie jest w stanie spełnić wielu podstawowych kryteriów członkowskich tej organizacji, zwracając m.in. uwagę na znaczne deficyty w obszarach praworządności, poszanowania praw człowieka, równouprawnienia kobiet czy wolności słowa. Przekonują, że Turcja „nie jest częścią Europy”. W rezultacie proponują „sensowną i realistyczną współpracę w formie partnerstwa Turcji z Europą” (*sinnvolle und realistische Zusammenarbeit in Form einer Partnerschaft der Türkei mit Europa*)⁹².

W polityce europejskiej BZÖ chce też m.in. wzmocnienia zasady subsydiarności. Politycy tej partii domagają się większej skuteczności działania UE w sprawach polityki zewnętrznej i bezpieczeństwa, wychodzącej naprzeciw współczesnym wyzwaniom w tym zakresie (*Wir fordern die außen- und sicherheitspolitische Handlungsfähigkeit der EU ein*). Widzą też zagrożenia

⁸⁸ *Ibidem*.

⁸⁹ *Ibidem*.

⁹⁰ *Ibidem*, s. 12–13.

⁹¹ *Ibidem*, s. 13.

⁹² *Ibidem*.

związane ze sferą europejskiej polityki energetycznej. Ich zdaniem trwający kilka lat temu spór gazowy między Rosją a Ukrainą był dowodem na to, „że kwestia zaopatrzenia energetycznego jest stopą achillesową Europy” (*dass die Frage der Energieversorgung die Achillesferse Europas darstellt*). Dlatego też, za bardzo pilną kwestię uważają doprowadzanie do uzyskania przez UE „w jak największym wymiarze niezależności energetycznej” (*weitestmögliche Energieunabhängigkeit*). Proponują również zmiany w UE, mające przyczynić się do skutecznej walki z kryzysem finansowym w UE. Chcą m.in. wprowadzić „podatek spekulacyjny”, który obowiązywałby na terenie całej UE (*EU-Spekulationssteuer*). „Funkcjonująca Europa nie może być Europą banków i wielkich koncernów, lecz UE małych i średnich przedsiębiorstw” (*Ein funktionierendes Europa kann kein Europa der Banken und Großkonzerne sein, sondern eine EU der kleinen und mittelständischen Unternehmen*) – zapewniają politycy tej partii⁹³. Działacze BZÖ krytykują też m.in. przepisy azytowe w UE, uznając je za zbyt łagodne. Zamiast nich domagają się w tym obszarze „utrzymania i rozbudowy restrykcyjnego austriackiego ustawodawstwa” (*für Erhalt und Ausbau der strengen österreichischen Asylgesetzgebung*)⁹⁴.

Politycy BZÖ za podstawę polityki zagranicznej uznają prowadzenie konsekwentnych działań na rzecz realizacji „austriackich interesów zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz Unii Europejskiej”. Zwracając uwagę na wiele złożonych zagrożeń występujących we współczesnym świecie, przekonują o konieczności prowadzenia w sferze zewnętrznej „aktywnej polityki bezpieczeństwa”. Ich zdaniem neutralność Austrii straciła po ratyfikacji przez to państwo Traktatu z Maastricht swoje znaczenie. W efekcie w dłuższej perspektywie zarówno bezpieczeństwo Austrii, jak i całej Europy ma zależeć od skuteczności w zwalczaniu zagrożeń pojawiających się na „peryferiach” kontynentu oraz od działań w zakresie Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Działacze tej partii optują więc za prowadzeniem „aktywnej polityki sąsiedztwa” (*Das BZÖ steht für eine aktive Nachbarschaftspolitik*)⁹⁵. Chcą wspierać polityczne i gospodarcze reformy w państwach ościennych UE, co ma przynosić korzyści dla tej organizacji. Jednak z dystansem odnoszą się do ewentualnej możliwości przystępowania w przyszłości tych państw do UE. W opinii członków tego austriackiego ugrupowania byłoby to możliwe jedynie w ramach „przestrzennych, finansowych i kulturowych granic w Europie” (*nur im Hinblick auf die räumlichen, finanziellen und kulturellen Grenzen*

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ *Ibidem*, s. 14.

⁹⁵ *Ibidem*.

Europas)⁹⁶. BZÖ przekonuje w swoim programie politycznym, że wschodnie państwa UE nie są w stanie zapewnić ochrony zewnętrznych granic tej organizacji. W efekcie domagają się „ponownego wprowadzenia kontroli granicznych” w Austrii w celu „ochrony” swoich obywateli przed „wzrastającą międzynarodową przestępczością”. BZÖ odrzuca ponadto „tradycyjną pomoc rozwojową”. W efekcie działacze tego ugrupowania uważają, podobnie jak politycy Wolnościowej Partii Austrii, że najlepszym rozwiązaniem jest w tym kontekście „pomoc dla samej siebie” (*Hilfe zur Selbsthilfe*). Za skuteczną zasadę uznają w tym wypadku motto *Trade not Aid*⁹⁷.

8. NEOS – NOWA AUSTRIA

Zdecydowanie proeuropejskie stanowisko prezentuje z kolei utworzona jesienią 2012 roku liberalna NEOS. W programie politycznym, przyjętym przed wyborami w 2013 roku, partia ta poświęca dużo miejsca UE⁹⁸. Członkowie tego ugrupowania przedstawili swoją „wizję Europy w 2018 roku”, która ma być m.in. silniejsza i bardziej zjednoczona, gwarantując swoim obywatelom dalszy rozwój. Także Austria ma skorzystać z dalszego procesu integracji. Europa powinna ponownie odgrywać na świecie rolę „głównego aktora” (*Hauptakteur*), zarówno w sferze politycznej, gospodarczej, jak i kulturowej⁹⁹. Działacze NEOS przekonują o potrzebie powstania silnej i federalnej w swoim charakterze Europy, opartej na zasadach demokracji i praworządności. Chcieliby przekształcenia Komisji Europejskiej w „rząd UE”, natomiast stojący na jego czele polityk miałby być wybierany w powszechnych ogólnoeuropejskich wyborach¹⁰⁰. NEOS, przekonując o konieczności posiadania przez Europę „wizji”, optuje więc za stworzeniem „europejskiego państwa federalnego”, co powinno nastąpić „w dalszej perspektywie” (*Europa braucht eine Vision: Europäischer Bundesstaat in Langfristperspektive*)¹⁰¹. Chcą w pełni „urzeczywistnić” ideę „europejskiego obywatelstwa” (*die Verwirklichung einer*

⁹⁶ *Ibidem*, s. 14–15.

⁹⁷ *Ibidem*, s. 15.

⁹⁸ *NEOS – Österreich. PLÄNE FÜR EIN NEUES ÖSTERREICH, Stand: 7. Juli 2013*, http://neos.eu/_download/plaene-fuer-ein-neues-oesterreich.pdf [dostęp 11.03.2014].

⁹⁹ *Ibidem*, s. 21.

¹⁰⁰ Politycy NEOS zaprezentowali też szczegółową propozycję innych zmian dotyczących przyszłego funkcjonowania najważniejszych unijnych instytucji w tym zakresie. Zob.: *ibidem*, s. 22.

¹⁰¹ *Ibidem*, s. 23.

europäischen Staatsbürgerschaft). Członkowie tej partii widzą potrzebę ograniczenia unijnej biurokracji, sprzeciwiają się natomiast ujednoczeniu stawek podatkowych w UE (*keine europaweit einheitlichen Steuersätze*)¹⁰².

NEOS chce „kompleksowej Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony” (*Umfassende gemeinsame Sicherheits- und Verteidigungspolitik*)¹⁰³. Europa ma także odgrywać w innych częściach świata rolę „rzecznika skutecznej ochrony praw podstawowych” (*Europa als Anwalt eines effektiven Grundrechtsschutzes nach außen*), zabiegając o poszanowanie praw człowieka także w przypadku pojawiających się „sprzecznych interesów”. Ich zdaniem UE powinna prowadzić rozmowy o ewentualnym członkostwie tylko z tymi kandydatami, którzy „dzielią wspólne wartości UE (np. praworządność)”¹⁰⁴. Zapewniają też o chęci pogłębionej współpracy z Turcją na bazie umowy stowarzyszeniowej. Jednocześnie opowiadają się za kontynuacją rozmów na temat możliwości przystąpienia tego państwa do Unii¹⁰⁵. Działacze NEOS odnoszą się też do podjętych w ostatnich latach przez UE działań, mających doprowadzić do zakończenia kryzysu finansowego. Ich zdaniem przyjęcie Paktu Fiskalnego nie okazuje się dla UE „szkodliwe”, ale też i nie rozwiązuje współczesnych problemów państw strefy euro (*Der Fiskalpakt schadet nicht, bietet jedoch auch keine Lösung*)¹⁰⁶. Z kolei Unia Fiskalna prowadzić ma do „niepotrzebnej centralizacji”. Negatywnie odnoszą się także do idei uwspólnotowienia długów w postaci tzw. euroobligacji (*Eurobonds*). Zdaniem członków NEOS w przyszłości można by natomiast rozważyć emisję takich euroobligacji, ale tylko w celu finansowania przez UE „własnych zadań” (*zur Finanzierung ihrer eigenen Aufgaben*). Jednak takie rozwiązanie mogłoby zostać wprowadzone po uzyskaniu przez UE „całkowitej demokratycznej legitymizacji”¹⁰⁷. Natomiast w odniesieniu do Unii Bankowej (*Bankenunion*) politycy tej partii zwracają uwagę na potrzebę stworzenia wspólnych mechanizmów bezpieczeństwa, chroniących wpłacone do banków środki, a także skutecznego nadzoru bankowego¹⁰⁸.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ *Ibidem*, s. 23.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ *Ibidem*, s. 24.

¹⁰⁷ *Ibidem*.

¹⁰⁸ *Ibidem*.

9. ZIELONI – ZIELONA ALTERNATYWA

Pozytywnie wobec integracji europejskiej są nastawieni austriaccy *Die Grünen*. W programie wyborczym, opracowanym przed elekcją do Rady Narodowej w 2013 roku, działacze tego ugrupowania przekonują, że jedynie „wspólna Europa” może poradzić sobie ze współczesnym kryzysem, który ją dotknął (*Nur ein gemeinsames Europa meistert die Krise*)¹⁰⁹. „Europa jest rozwiązaniem, nie problemem” (*Europa ist die Lösung, nicht das Problem*) – przekonują politycy „ekologicznej partii”, odrzucając tym samym krytykę eurosceptycznych ugrupowań¹¹⁰.

Zieloni przedstawili w swoim programie listę postulatów dotyczących polityki europejskiej. Chcieliby oni stworzenia rozbudowanego „europejskiego programu inwestycyjnego” (*Europäisches Investitionsprogramm*)¹¹¹. Z kolei rynki finansowe powinny ich zdaniem zostać poddane restrykcyjnej kontroli (*Die Finanzmärkte an die Leine nehmen*). Wspierają wdrożenie zasad Unii Bankowej (*Europäische Bankenunion umsetzen*)¹¹². Jednocześnie widzą potrzebę wzmocnienia elementów socjalnych w UE (*Europäische Sozialunion stärken*)¹¹³. Domagają się wprowadzenia jak największej liczby demokratycznych procedur (*Europa demokratisieren*)¹¹⁴. Austriaccy Zieloni zabiegają również o konsekwentne wdrażanie w Europie proekologicznych zmian w polityce energetycznej, w celu znacznego zredukowania emisji dwutlenku węgla (*Für eine europäische Energiewende*). Polityka w całej Europie powinna opierać się, w ich opinii, na szeroko pojmowanej „solidarności” (*Europaweit solidarisch*). Postulują „postawienie polityki europejskiej Austrii na wspólnych podstawach” przez kolejny rząd swojego państwa (*Österreichs Europapolitik auf gemeinsame Grundlagen stellen*)¹¹⁵.

W sprawach związanych z polityką zagraniczną austriaccy Zieloni chcą przede wszystkim „wzmocnić pokój, prawa człowieka, wolność i globalną sprawiedliwość” (*Aussenpolitik: Frieden, Menschenrechte, Freiheit und globale*

¹⁰⁹ *Saubere Umwelt. Saubere Politik. Wahlprogramm der GRÜNEN, Nationalratswahl 2013*, <http://www.gruene.at/themen/demokratie-verfassung/das-gruene-wahlprogramm-2013/wahlprogramm-lang-2013.pdf> [dostęp 12.03.2014], s. 29.

¹¹⁰ *Ibidem*, s. 31.

¹¹¹ *Ibidem*, s. 32.

¹¹² *Ibidem*.

¹¹³ *Ibidem*, s. 32–33.

¹¹⁴ *Ibidem*, s. 33.

¹¹⁵ *Ibidem*.

Gerechtigkeit stärken")¹¹⁶. Działacze tego ugrupowania przywiązują dużą wagę do pomocy rozwojowej. Według nich Austria przeznaczona zdecydowanie za mało środków na ten cel. W programie z 2013 roku krytykują w szczególności dotychczasowe działania rządu federalnego w tym zakresie. Mimo wcześniejszych deklaracji dotyczących przeznaczania na taką pomoc 0,7% PNB, w praktyce wynosiła ona w ostatnim czasie jedynie 0,3 proc. PNB¹¹⁷. W rezultacie członkowie tego ugrupowania domagają się przeznaczania 0,7 proc. austriackiego PNB na ten cel (*0,7 Prozent des Bruttonationaleinkommens für die Entwicklungszusammenarbeit*)¹¹⁸.

Zieloni chcą prowadzenia „globalnej polityki klimatycznej, energetycznej i środowiskowej” (*für eine globale Klima-, Energie- und Umweltpolitik*)¹¹⁹. Austria powinna w stosunkach międzynarodowych: „myśleć globalnie, działać odpowiedzialnie – także w gospodarce”, „stawiać prawa człowieka na pierwszym planie”, „postawić na nowe nogi austriacką zagraniczną politykę środowiska”, „wzmocnić inicjatywy pokojowe”, „wspierać reformy organizacji międzynarodowych”¹²⁰. W swoim programie wyborczym Zieloni apelują, aby nie zostawiać w potrzebie rozwijających się państw, które odczuwają skutki zmian klimatycznych (*Vom Klimawandel betroffene Entwicklungsländer nicht allein lassen*)¹²¹. Widzą również potrzebę udzielania „szybkiej, niezbiurokratyzowanej i pewnej pomocy podczas katastrof humanitarnych”, z kolei prawa człowieka mają być w relacjach międzynarodowych ważniejsze niż „prawa inwestorów” (*Menschenrechte vor Investorenrechte*)¹²².

¹¹⁶ *Ibidem*, s. 115..

¹¹⁷ *Ibidem*. Przykładowo w 2010 roku Austria przeznaczyła na pomoc rozwojową 0,32 proc. PNB, a w kolejnym roku wydatki na ten cel spadły do 0,27 proc. PNB. Austria zapewniała jednak, że będzie nadal dążyła do osiągnięcia poziomu 0,7 proc. PNB. Z kolei UE postulowała przeznaczanie na ten cel 0,51 proc. PNB w 2010 roku, oraz docelowo min. 0,7 PNB w 2015 roku. Zob.: *Entwicklungszusammenarbeit. Bericht 2012. NACHHALTIGKEIT UND ENTWICKLUNG VERBINDEN*, Bericht von J. Brian Atwood Vorsitzender des OECD-Entwicklungsausschusses, OECD 2012, s. 244.

¹¹⁸ *Saubere Umwelt...*, *op. cit.*, s. 118.

¹¹⁹ *Ibidem*, s. 115.

¹²⁰ *Ibidem*, s. 116–117.

¹²¹ *Ibidem*, s. 118.

¹²² *Ibidem*, 118–119.

10. EUROPA I ŚWIAT WEDŁUG „WIELKIEJ KOALICJI” PO WYBORACH W 2013 ROKU

16 grudnia 2013 roku dwa czołowe ugrupowania polityczne, Socjaldemokratyczna Partia Austrii oraz Austriacka Partia Ludowa, ponownie powołały do życia rząd tzw. Wielkiej Koalicji, decydując się tym samym na kontynuację współpracy na szczeblu federalnym. Po tym wydarzeniu zakończyły się też spekulacje na temat ponownego ewentualnego przystąpienia do rządu eurosceptycznej FPÖ. Na czele nowo utworzonego gabinetu pozostał socjaldemokrata Werner Faymann. Zmiana nastąpiła natomiast na stanowisku szefa dyplomacji. Lider ÖVP Michael Spindelegger, będący jednocześnie wicekanclerzem, został nowym ministrem finansów. Na czele Ministerstwa ds. Europejskich i Międzynarodowych (*Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten*) stanął 27-letni wówczas polityk ÖVP, Sebastian Kurz¹²³. Obie partie przyjęły wspólny program rządowy na lata 2013–2018, w którym odniosły się również do najważniejszych kwestii związanych z polityką międzynarodową.

Już w preambule do wyżej wspomnianego dokumentu politycy SPÖ i ÖVP potwierdzili swoje silne przywiązanie do europejskich wartości, przekonując, „że Austria tylko w silnej Europie może w pełni wykorzystać cały swój potencjał” (*dass Österreich nur in einem starken Europa sein ganzes Potential ausschöpfen kann*)¹²⁴. Jednym z zasadniczych celów polityki europejskiej austriackiego rządu na lata 2013–2018 miało być „wzmocnienie zaufania w Unię Europejską” (*Vertrauen in die Europäische Union stärken*)¹²⁵. Rząd federalny chciał przyczynić się zarówno do większej skuteczności działania UE, jak i wzmocnienia elementów związanych z demokratyczną legitymizacją tej organizacji. Działacze obu partii optowali za powołaniem konwentu europejskiego „w ramach debaty o przyszłości UE”. Chadecy i socjaldemokraci chcą dalszego rozwoju Unii Gospodarczej i Walutowej. Przedstawiciele austriackiego rządu chcieliby ułatwić podejmowanie decyzji na unijnym szczeblu. Mimo to uważają, że „we wrażliwych obszarach” powinno się w dal-

¹²³ 1 marca 2014 roku nastąpiła zmiana nazwy na: Ministerstwo ds. Europy, Integracji i Spraw Zagranicznych (*Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres*), <http://www.bmeia.gv.at/aussenministerium/aussenministerium/der-aussenminister.html> [dostęp 19.03.2014].

¹²⁴ *Arbeitsprogramm der österreichischen Bundesregierung 2013–2018. Erfolgreich. Österreich*, Wien, Dezember 2013, <http://www.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=53264> [dostęp 19.03.2014], s. 4.

¹²⁵ *Ibidem*, s. 70.

szym ciągu stosować zasadę jednomyślności wśród wszystkich członków UE (*Stärkung der Handlungsfähigkeit der EU, wobei in sensiblen Bereichen das Einstimmigkeitsprinzip weiter gelten soll*)¹²⁶.

W sprawach dotyczących dalszego poszerzania UE rząd austriacki przekonywał o swoim dalszym wsparciu w ubieganiu się o członkostwo przez poszczególne państwa Bałkanów Zachodnich. Zaznaczył jednak, że ewentualna akcesja któregośkolwiek z tych państw będzie możliwa dopiero po spełnieniu wszystkich wymaganych unijnych kryteriów. Działacze obu największych austriackich ugrupowań politycznych jednocześnie zastrzegli sobie prawo do wprowadzania wobec ewentualnych nowych członków UE „szczególnych regulacji” (*Sonderregelungen*), mając przy tym na myśli przede wszystkim możliwość blokowania przez pewien czas dostępu do swoich rynków pracy (*Übergangsregelungen für den Arbeitsmarktzugang*), tak jak to już miało miejsce w przeszłości¹²⁷. Przedstawiciele rządu Austrii ponownie zapewnili też w tym dokumencie o swoim sceptycznym stanowisku wobec unijnych aspiracji Turcji, proponując w tej kwestii jedynie „dopasowane na miarę partnerstwo” (*maßgeschneiderte Partnerschaft*). Jednak także w tym przypadku „ostatnie słowo” będzie należało do austriackich obywateli, którzy mieliby się na ten temat wypowiedzieć w referendum¹²⁸. W dokumencie znalazły się też postulaty dotyczące polityki wschodniej UE. „»Partnerstwo Wschodnie« i obszar Morza Czarnego stanowią istotny wymiar polityki zagranicznej Austrii” (*die »Östliche Partnerschaft« und der Schwarzmeerraum sind eine wichtige außenpolitische Dimension für Österreich*) – przekonują politycy SPÖ i ÖVP¹²⁹. Członkowie

¹²⁶ *Ibidem*.

¹²⁷ *Ibidem*, s. 71. Austriacy przez 7 lat blokowali m.in. rynek pracy dla obywateli większości państw, które przystąpiły do UE w 2004 roku, wykorzystując maksymalny okres przejściowy przewidywany w unijnych przepisach. Austriacki, a także niemiecki rynek pracy, został całkowicie otwarty dla obywateli „nowych państw” UE 1 maja 2011 roku, co także dotyczyło Polaków. Austriacki rząd podobnie postąpił w przypadku Rumunii oraz Bułgarii. Państwa te stały się członkami UE 1 stycznia 2007 roku, natomiast jej obywatele mogli podjąć pracę nad Dunajem dopiero w 2014 roku. Taką samą decyzję podjęło też część innych członków UE, m.in. Niemcy i Wielka Brytania. Oba niemieckojęzyczne państwa UE, jak również Wielka Brytania czy Holandia, zdecydowały się także na minimum 2 lata zablokować swoje rynki pracy dla Chorwatów, którzy przystąpili do UE 1 lipca 2013 roku. Jednak analogicznie do wcześniejszych przypadków, okres ten będzie mógł być również wydłużony o kolejne 3 lub nawet 5 lat. Zob. pap, *Chorwaci będą mogli pracować w Niemczech i Austrii dopiero po 2015 r.*, „Rzeczpospolita”, 9.06.2013, <http://www.rp.pl/artypk/1017831.html> [dostęp 20.03.2014].

¹²⁸ *Arbeitsprogramm der österreichischen...*, *op. cit.*, s. 71. Jak już wspomniano postulat ten znalazł się już w przedwyborczym programie Austriackiej Partii Ludowej.

¹²⁹ *Arbeitsprogramm der österreichischen...*, *op. cit.*, s. 71.

austriackiego rządu federalnego zapewniali jednocześnie, że w takich państwach, jak Ukraina, Mołdawia, Białoruś czy w południowej części Kaukazu, będą wspierać przede wszystkim postępy w zakresie demokratyzacji, praworządności i poszanowania praw człowieka. W niejednoznaczny i raczej sceptyczny sposób odnieśli się jednak do unijnych aspiracji części tych państw. „Dalsze kroki mogą nastąpić tylko wtedy, gdy będzie wystarczająco widoczna chęć reform, przy czym jasno trzeba odróżniać pomiędzy polityką sąsiedztwa i rozszerzeniem UE” – twierdzą¹³⁰. Politycy SPÖ oraz ÖVP poświęcają też we wspólnym dokumencie wiele miejsca kwestiom społeczno-gospodarczym, przekonując o potrzebie prowadzenia polityki skierowanej na wzrost gospodarczy, zatrudnienie, czy konkurencyjność, nie zapominając przy tym o zabezpieczeniu socjalnym dla jej obywateli. Kluczową rolę odgrywać ma w tym zakresie wspólna europejska waluta. „Strefa euro i stabilność euro mają dla Austrii centralne znaczenie” (*Die Eurozone und die Stabilität des Euro sind für Österreich von zentraler Bedeutung*) – zapewniają¹³¹.

Członkowie austriackiej „Wielkiej Koalicji” widzą też potrzebę „wzmocnienia politycznego profilu” swojego państwa na arenie międzynarodowej (*Außen- und europapolitisches Profil weiter stärken*)¹³². Przekonują o globalnej aktywności Austrii na rzecz poszanowania praw człowieka i innych pokojowych wartości, przyczyniając się w ten sposób do budowy „skutecznego multilateralnego systemu”, w którym główną rolę mają odgrywać Narody Zjednoczone. „Centralnym elementem austriackiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa” ma być też zgodny z zasadą neutralności udział tego państwa w pokojowych misjach¹³³. Austria powinna, w ich opinii, wykorzystywać rolę pośrednika w międzynarodowym dialogu, wynikającą z pozycji jaką odgrywa Wiedeń, będący siedzibą wielu organizacji międzynarodowych (*pro-aktive Amtssitzpolitik*)¹³⁴. Innym ważnym elementem międzynarodowej polityki ma być też „aktywna współpraca nad stabilizacją dalszego sąsiedztwa w Afryce Północnej i strefie Sahelu poprzez wykorzystanie dwustronnych stosunków oraz instrumentów UE”¹³⁵. Rząd Austrii chce się nadal angażować w pokojowe rozwiązanie konfliktu izraelsko-palestyńskiego (*Zwei-Staaten-Lösung*). W polityce UE państwo to chce dążyć do rozbudowy „strategicznych partnerstw” z takimi krajami, jak Brazylia, Indie, Chiny, Rosja czy RPA.

¹³⁰ *Ibidem*.

¹³¹ *Ibidem*, s. 72.

¹³² *Ibidem*, s. 73.

¹³³ *Ibidem*.

¹³⁴ *Ibidem*, s. 74.

¹³⁵ *Ibidem*.

Ważnym elementem ma być nadal skupienie się na działaniach dotyczących inicjatyw rozbrojeniowych, kontroli zbrojeń czy nierozprzestrzenianiu broni masowego rażenia. Celem ma być też istnienie „świata bez broni nuklearnej” (*nuklearwaffenfreie Welt*)¹³⁶. Wyrazem austriackiego zaangażowania w rozwiązywanie problemów współczesnego świata ma być utrzymywanie stałego kontyngentu w liczbie nie mniejszej niż 1.100 żołnierzy, przeznaczonego do udziału w misjach pokojowych ONZ i UE (*UNO- und EU-Friedensmissionen*)¹³⁷. Mimo wcześniejszych kłopotów z osiągnięciem poziomu wydatków przeznaczanych na pomoc rozwojową, rząd austriacki nadal chce zwiększać pulę środków na ten cel aż do uzyskania min. 0,7 proc. PNB. W realizacji tego planu mają pomóc odpowiednie ustawowe zapisy¹³⁸.

11. POLITYKA HISTORYCZNA Z POLSKIM AKCENTEM W TLE

W 2013 roku na mapie austriackiej polityki historycznej można było odnaleźć również polskie akcenty. 5 maja w znajdującym się dziś na terenie Austrii byłym obozie koncentracyjnym w Mauthausen odbyły się uroczystości z okazji 68. rocznicy jego wyzwolenia. W obchodach obok prezydenta Austrii Heinza Fischera, który odsłonił wtedy na terenie obozu m.in. nowe miejsce pamięci, i przewodniczącej Rady Narodowej Barbary Prammer, udział wziął Bronisław Komorowski¹³⁹. Podczas wystąpienia austriacki prezydent zaapelował m.in. o „wyciągnięcie lekcji z tragicznej przeszłości i przeciwstawianie się z większą stanowczością każdej formie rasizmu albo antysemityzmu”¹⁴⁰. Na uroczystości obecni byli także prezydent Węgier, premier Serbii, minister sprawiedliwości Izraela i przewodniczący rosyjskiej Dumy Państwowej. „Nieprzypadkowo to straszne miejsce było przez esesmanów nazywane obozem zagłady dla polskiej inteligencji, bo tu ginęła polska elita” – przypominał z kolei podczas swojego przemówienia prezydent RP. Razem ze swoim węgierskim odpowiednikiem

¹³⁶ *Ibidem*.

¹³⁷ *Ibidem*, s. 75.

¹³⁸ *Ibidem*.

¹³⁹ Na temat udziału polskiej głowy państwa w tych obchodach zob.: *Uroczystości 68. rocznicy wyzwolenia Mauthausen*, 5.05.2013, <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,237,uroczystosci-68-rocznicy-wyzwolenia-mauthausen.html> [dostęp 21.03.2014].

¹⁴⁰ Zob. *Rede von Bundespräsident Heinz Fischer zur Eröffnung der neuen Gedenkstätte des ehemaligen KZ Mauthausen*, 5.05.2013, <https://www.bundespraesident.at/newsdetail/artikel/rede-von-bundespraesident-heinz-fischer-zur-eroeffnung-der-neuen-gedenks-taette-des-ehemaligen-kz-mau/> [dostęp 21.03.2014].

Janosem Aderem odsłonił też tablicę pamiątkową, upamiętniającą Henryka Sławika, który był Prezesem Obywatelskiego Komitetu ds. Opieki nad Polskimi Uchodźcami na Węgrzech, a także innych członków tej instytucji, którzy stracili życie w tym obozie¹⁴¹. Do śladów polskiej historii powracano też w tym okresie, odnosząc się również do dużo wcześniejszych wydarzeń, istotnych nie tylko dla Polaków, ale i całej Europy. 12 września 2013 roku, w 330. rocznicę bitwy pod Wiedniem przeciwko Turkom, kierowanej przez króla Jana III Sobieskiego, w części parkowej wiedeńskiego wzgórza Kahlenberg wmurowano kamień erekcyjny pod budowę pomnika polskiego króla. Pomysłodawcą monumentu było Towarzystwo Strzeleckie Bractwo Kurkowe w Krakowie i Stowarzyszenie Twórcze Artystyczno-Literackie STAL. W uroczystości wzięły udział m.in. władze Wiednia oraz Krakowa¹⁴².

PODSUMOWANIE

Problematyka międzynarodowa stanowi ważny element debaty politycznej we współczesnej Austrii. Nie inaczej było przed wyborami do Rady Narodowej, które odbyły się we wrześniu 2013 roku. Zarówno ze względów politycznych, gospodarczych, społecznych, jak i kulturowych, centralną rolę odgrywają w tej kwestii dyskusje na temat UE oraz roli jaką odgrywać ma w niej Austria. Na postawę obywateli tego państwa, a co za tym idzie również i części austriackich ugrupowań politycznych, wciąż silny wpływ mają istotne z punktu widzenia dwudziestowiecznej historii Austrii wydarzenia. Europę niepokoi utrzymujące się nadal w tym kraju silne poparcie dla ugrupowań o skrajnie prawicowym profilu. Przykładem była już gwałtowna reakcja UE po wejściu w 2000 roku do rządu federalnego Wolnościowej Partii Austrii, której przywódcą był wówczas Jörg Haider. Poparcie dla ugrupowań prezentujących skrajne poglądy nadal utrzymuje się na wysokim poziomie. Oczy politycznych komentatorów zostały zwrócone na ten kraj także w marcu 2013 roku, kiedy to na łamach czołowego austriackiego dziennika „Der Standard” opublikowano wyniki sondażu, dotyczącego oceny przez Austriaków wybranych

¹⁴¹ Zob. pmaj, PAP, *Komorowski w Mauthausen: Polacy nie mogą zapomnieć*, „Rzeczpospolita”, 5.05.2013, <http://www.rp.pl/artykul/1006064.html> [dostęp 21.03.2014].

¹⁴² Inicjatorzy przedsięwzięcia nie dysponowali jednak jeszcze wtedy środkami na realizację tego pomysłu. Zob. pmaj / PAP, *Wiedeń zgodził się na pomnik Sobieskiego, ale kto da pieniądze?*, „Rzeczpospolita”, 12.09.2013, <http://www.rp.pl/artykul/1047389.html> [dostęp 21.03.2014].

wydarzeń z najnowszej historii tego państwa¹⁴³. Badanie przeprowadził Market-Institut w Linzu w przededniu 75. rocznicy tzw. *Anschlussu*, czyli włączenia Austrii do III Rzeszy w marcu 1938 roku. 42 proc. badanych było zdania, że w czasie rządów Hitlera „nie wszystko było złe” (*Unter Hitler war nicht alles schlecht*). Z drugiej strony 57 proc. z nich nie widziało żadnych pozytywnych stron w nazistowskim okresie (*Es gab an der Hitler-Zeit keine guten Aspekte*). W dodatku 61 proc. Austriaków życzyłoby sobie „silnego człowieka” (*starken Mann*) na czele swojego państwa. Taki sam odsetek ankietowanych był zdania, że ich państwo w wystarczający sposób rozliczyło się z okresem nazizmu. Wyniki tego sondażu skłaniały też do kolejnej refleksji na temat istniejącego nadal w społeczeństwie austriackim silnego przekonania o byciu „pierwszą ofiarą Hitlera”. W dalszym ciągu uważa tak 46 proc. społeczeństwa. Z kolei 53 proc. twierdzi, że do *Anschlussu* doszło dobrowolnie¹⁴⁴.

Interesujące wnioski można też wyciągnąć z europejskiej polityki tego państwa. Austriacka gospodarka, podobnie jak choćby niemiecka, nie odczuła w większym stopniu negatywnych skutków kryzysu finansowego, który gwałtownie przetoczył się w ostatnich latach przez wiele krajów należących do strefy euro, odbijając się głównie na państwach południowej Europy, takich jak Grecja, Hiszpania, Portugalia czy Cypr. Na tym tle Austria nie doznała większych finansowych turbulencji. Co więcej, państwo to od dłuższego czasu mogło chwalić się jednym z najniższych poziomów stopy bezrobocia w całej UE. Austriacy dalecy są dziś jednak od euroentuzjazmu. W szczególności negatywnie oceniana jest w tym państwie wspólna europejska waluta¹⁴⁵. Sytuacja ta ma również swoje odzwierciedlenie w austriackim systemie politycznym. W efekcie w Austrii nie brakuje dziś partii, które często z niechęcią, żeby nie powiedzieć z wrogością, odnoszą się do poszczególnych aspektów współczesnej polityki europejskiej. Nierzadko prezentują przy tym postawy otwarcie nacjonalistyczne. Blisko co trzeci obywatel uczestniczący w wyborach oddaje jednak swój głos na partie o podobnym profilu¹⁴⁶. W rezultacie

¹⁴³ C. Seidl, *Umfrage: 42 Prozent sagen „Unter Hitler war nicht alles schlecht”*, „Der Standard”, 8–9.03.2013, <http://derstandard.at/1362107918471/Umfrage-42-Prozent-sagen-Unter-Hitler-war-nicht-alles-schlecht> [dostęp 21.03.2014].

¹⁴⁴ *Ibidem*.

¹⁴⁵ Zob. APA, *Umfrage: Mehrheit der Österreicher mit Euro unzufrieden*, „Die Presse”, 19.08.2013, http://diepresse.com/home/wirtschaft/economist/1442899/Umfrage_Mehrheit-der-Oesterreicher-mit-Euro-unzufrieden [dostęp 21.03.2014].

¹⁴⁶ Podczas wyborów we wrześniu 2013 roku głosy „eurosceptyków” rozłożyły się na trzy partie. Najwięcej uzyskała FPÖ – 20,5 proc., poprawiając swój wynik o 3 proc. w porównaniu z poprzednią elekcją. Utworzona w 2012 roku Team Stronach zdobyła

jedynym gwarantem niedopuszczenia do sprawowania rządów przez skrajne ugrupowania okazuje się współpraca socjaldemokratów i chadeków. Obie partie od kilkudziesięciu lat odgrywają czołową rolę w polityce tego państwa, a rządy tzw. Wielkiej Koalicji, w przeciwieństwie do Niemiec, stanowią tam regułę, a nie wyjątek¹⁴⁷. Austriaccy chadecy i socjaldemokraci prowadzili w ostatnich latach podobną politykę europejską do niemieckiego rządu. Jednak ich obywatele coraz gorzej oceniają sprawowanie władzy przez obie największe partie tego kraju. W efekcie w wyborach do Rady Narodowej w 2013 roku SPÖ i ÖVP zdobyły w sumie najmniej głosów w powojennej historii tego państwa. Mimo to zdołały utrzymać parlamentarną większość i stworzyć znów wspólny gabinet, blokując tym samym możliwość ponownego wejścia do rządu federalnego działaczy nacjonalistycznej FPÖ, jak to miało miejsce w 2000 roku. Jednak w 2013 roku partia ta po raz kolejny odniosła wyborczy sukces, zdobywając ponad 20 proc. głosów¹⁴⁸. „Przesunięcie preferencji wyborczych na prawo jest wyraźnie zauważalne. Dominacja sceny politycznej przez dwa największe ugrupowania stwarza ku temu warunki. Z drugiej strony wielu Austriaków ma obawy, że trzeba będzie ponieść koszty pomocy Grecji i innym krajom” – komentował po tych wyborach austriacki politolog Andreas Unterberger¹⁴⁹.

Z kolei polityka zagraniczna współczesnej Austrii, odnosząca się do sfery bezpieczeństwa, osadzona jest dziś na silnych podstawach, wynikających z posiadanego od 1955 roku neutralnego statusu tego państwa i wieloletniego zaangażowania w pokojowe rozwiązywanie sporów w poszczególnych rejonach świata¹⁵⁰. Przedstawiciele czołowych partii politycznych zgodnie przekonują o ważnej roli, jaką odgrywa w tym zakresie Austria. Centralną rolę

5,7 proc. Z kolei założona przez Haidera w 2005 roku BZÖ – 3,5 proc. Ostatnie ugrupowanie nie przekroczyło jednak w 2013 roku progu wyborczego.

¹⁴⁷ W Republice Federalnej Niemiec „Wielką Koalicję”, czyli sojusz chadeków (CDU/CSU) oraz socjaldemokratów (SPD), zawierano na szczeblu federalnym trzykrotnie. Pierwszy raz działała ona w latach 1966–1969. Drugi raz taka koalicja została zawarta piętnaście lat po ponownym zjednoczeniu Niemiec i funkcjonowała w okresie 2005–2009. Trzecia „Wielka Koalicja” powstała po wyborach, które odbyły się 22 września 2013 roku.

¹⁴⁸ W wyborach do Rady Narodowej w 1999 roku, po których FPÖ zawiązało koalicję z ÖVP, ugrupowanie to zdobyło blisko 27 proc. głosów.

¹⁴⁹ P. Jendroszczyk, *Austriacy wolą populistów i eurosceptyków*, „Rzeczpospolita”, 30.09.2013, <http://www.rp.pl/artukul/26,1053004-Austriacy-wola-populistow-i-eurosceptykow.html> [dostęp 21.03.2014].

¹⁵⁰ O austriackiej polityce bezpieczeństwa zob.: A. Konieczka, *Polityka bezpieczeństwa Austrii*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 1998.

w austriackiej koncepcji bezpieczeństwa międzynarodowego ma odgrywać ONZ. Największa międzynarodowa organizacja, mająca czuwać nad światowym pokojem, doskonale nadaje się do wizji polityki zagranicznej Austrii. Nie bez znaczenia jest w tym kontekście fakt, że w Wiedniu mieści się też jedno z biur tej organizacji. Dlatego wiele kontrowersji wywołała decyzja, podjęta przez austriacki rząd w czerwcu 2013 roku, dotycząca wycofania wojsk tego państwa ze Wzgórz Golan. Austriacy politycy argumentowali ten fakt pogarszającą się sytuacją w tym rejonie w związku z trwającą wojną domową w Syrii. Obawiali się wciągnięcia neutralnego państwa w kolejny konflikt militarny na Bliskim Wschodzie, czego przywódcy austriackiego kraju chcieli uniknąć przed zbliżającymi się wówczas wyborami parlamentarnymi. Austriacy żołnierze stacjonowali na pograniczu syryjsko-izraelskim od początku tej oenzetowskiej misji w 1974 roku. Wśród sojuszników Austrii nie brakowało także krytycznych opinii w związku z tym wydarzeniem. Rozczarowanie wyrażała nie tylko strona izraelska, ale również Amerykanie¹⁵¹. Wydaje się, że po tym wydarzeniu doszło do istotnego nadszarpnięcia budowanego mozolnie przez lata wizerunku tego kraju, jako niezawodnego partnera ONZ w tym newralgicznym punkcie współczesnego świata.

BIBLIOGRAFIA

AG/red, *Harsche Kritik am Abzug Österreichs vom Golan*, *Kronen Zeitung*, 8.06.2013, http://www.krone.at/Oesterreich/Harsche_Kritik_am_Abzug_Oesterreichs_vom_Golan-Aus_eigenen_Reihen-Story-364558 [dostęp 21.03.2014].

amk, PAP, *Austriackie MSZ nie wyklucza powrotu żołnierzy na Wzgórz Golan*, „Rzeczpospolita”, 10.06.2013, <http://www.rp.pl/artukul/1017966.html> [dostęp 15.03.2014].

amk, PAP, *Austria rozpoczęła wycofywanie swych żołnierzy ze Wzgórz Golan*, „Rzeczpospolita”, 11.06.2013, <http://www.rp.pl/artukul/1018634-Austria-rozpoznala-wycofywanie-swych-zolnierzy-ze-Wzgorz-Golan.html> [dostęp 13.03.2014].

¹⁵¹ Zob. USA „enttäuscht” über Golan-Abzug, „Kleine Zeitung”, 10.06.2013, <http://www.kleinezeitung.at/nachrichten/politik/3331084/golan-abzug-usa-sind-enttaeuscht.story> [dostęp 13.03.2014]. Na ten temat zob. też: AG/red, *Harsche Kritik am Abzug Österreichs vom Golan*, *Kronen Zeitung*, 8.06.2013, http://www.krone.at/Oesterreich/Harsche_Kritik_am_Abzug_Oesterreichs_vom_Golan-Aus_eigenen_Reihen-Story-364558 [dostęp 21.03.2014].

- APA, *Golan-Mission: Letzte Bundesheer-Soldaten heimgekehrt*, „Der Standard”, 31.07.2013, <http://derstandard.at/1373514162586/Golan-Abzug-Oesterreichs-letzte-UN-Soldaten-zurueckgekehrt> [dostęp 15.03.2014].
- APA, *Österreich hat Vorsitz im Europarat übernommen*, „Der Standard”, 14.11.2013, <http://derstandard.at/1381372019499/Oesterreich-hat-Vorsitz-im-Europarat-uebernommen> [dostęp 15.03.2014].
- APA, *Umfrage: Mehrheit der Österreicher mit Euro unzufrieden*, „Die Presse”, 19.08.2013, http://diepresse.com/home/wirtschaft/economist/1442899/Umfrage_Mehrheit-der-Oesterreicher-mit-Euro-unzufrieden [dostęp 21.03.2014].
- Arbeitsprogramm der österreichischen Bundesregierung 2013–2018. Erfolgreich. Österreich*, Wien, Dezember 2013, <http://www.bka.gv.at/DocView.axd?Co-bId=53264> [dostęp 19.03.2014].
- em, pap, *Partnerstwo Regionalne z Austrią*, 06.06.2001, <http://www.wprost.pl/ar/15394/Partnerstwo-regionalne-z-Austria/> [dostęp 13.03.2014].
- Entwicklungszusammenarbeit. Bericht 2012. NACHHALTIGKEIT UND ENTWICKLUNG VERBINDEN*, Bericht von J. Brian Atwood. Vorsitzender des OECD-Entwicklungsausschusses, OECD 2012. <http://www.bmeia.gv.at/aussenministerium/aussenministerium/der-aussenminister.html> [dostęp 19.03.2014].
- <http://www.uncitral.org/> [dostęp 14.03.2014].
- <https://www.unodc.org/> [dostęp 14.03.2014].
- <http://www.unvienna.org/> [dostęp 13.03.2014].
- <http://wahl13.bmi.gv.at/> [dostęp 13.03.2014].
- Jendroszczyk P., *Austriacy wolą populistów i eurosceptyków*, „Rzeczpospolita”, 30.09.2013, <http://www.rp.pl/arttykul/26,1053004-Austriacy-wola-populistow-i-eurosceptykow.html> [dostęp 21.03.2014].
- Konieczka A., *Polityka bezpieczeństwa Austrii*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 1998.
- mapi, *Nie wszędzie w UE szaleje bezrobocie. W Austrii coraz mniej osób bez pracy*, „Gazeta Wyborcza”, 3.06.2013, http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,14027620,Nie_wszedzie_w_UE_szaleje_bezrobocie__W_Austrii_coraz.html [dostęp 16.03.2014].
- mp / PAP, *Austria wycofuje się z misji na Wzgórzach Golan*, „Rzeczpospolita”, 6.06.2013, <http://www.rp.pl/arttykul/1017004-Austria-wycofuje-sie-z-misji-na-Wzgorzach-Golan.html> [dostęp 13.03.2014].
- NEOS – Österreich. *PLÄNE FÜR EIN NEUES ÖSTERREICH, Stand: 7. Juli 2013*, http://neos.eu/_download/plaene-fuer-ein-neues-oesterreich.pdf [dostęp 11.03.2014].

- Österreichischer Vorsitz im Europarat, <http://www.bmeia.gv.at/aussenministerium/aussenpolitik/europa/europarat/oesterreichischer-vorsitz-im-europarat.html> [dostęp 15.03.2014].
- Österreichs Bundesheer, *Auslandseinsätze des Bundesheeres: Zahlen, Daten, Fakten*, Stand: März 2014, <http://www.bmlv.gv.at/ausle/zahlen.shtml> [dostęp 15.03.2014].
- Österreichs internationale Rolle, Österreichs Bundesheer, <http://www.bmlv.gv.at/ausle/index.shtml> [dostęp 15.03.2014].
- Österreich zuerst. Parteiprogramm der Freiheitlichen Partei Österreichs (FPÖ). *Beschlossen vom Bundesparteitag der Freiheitlichen Partei Österreichs am 18. Juni 2011 in Graz*, http://www.fpoe.at/fileadmin/Content/portal/PDFs/_dokumente/2011_graz_parteiprogramm_web.pdf [dostęp 18.03.2014].
- Państwa naddunajskie a Unia Europejska, D. Popławski (red.), Aspra-JR, Warszawa 2010.
- pmaj, *Chorwaci będą mogli pracować w Niemczech i Austrii dopiero po 2015 r.*, „Rzeczpospolita”, 9.06.2013, <http://www.rp.pl/arttykul/1017831.html> [dostęp 20.03.2014].
- pmaj, PAP, *Komorowski w Mauthausen: Polacy nie mogą zapomnieć*, „Rzeczpospolita”, 5.05.2013, <http://www.rp.pl/arttykul/1006064.html> [dostęp 21.03.2014].
- pmaj / PAP, *Wiedeń zgodził się na pomnik Sobieskiego, ale kto da pieniądze?*, „Rzeczpospolita”, 12.09.2013, <http://www.rp.pl/arttykul/1047389.html> [dostęp 21.03.2014].
- Popławski D., *Austriacka polityka neutralności: 1955–1995*, Scholar, Warszawa 1995.
- Priorities of the Austrian Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe (14 November – 14 May 2014)*, *Ministers' Deputies* Information documents, CM/Inf (2013)32, 05.11.2013, http://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/bmeia/media/2-Aussenpolitik_Zentrale/Europa/Prioritaetenpapier_EN_CM_Inf201332.pdf [dostęp 15.03.2014].
- Programm des Bündnis Zukunft Österreich*, http://www.bzoe.at/images/pdf/programm/parteiprogramm/Parteiprogramm_2013_V1.pdf [dostęp 15.03.2014].
- 111 Projekte für Österreich – SPÖ-Wahlprogramm 2013*, http://spoe.at/sites/default/files/spoe_wahlprogramm13.pdf [dostęp 16.03.2014].
- Rede von Bundespräsident Heinz Fischer zur Eröffnung der neuen Gedenkstätte des ehemaligen KZ Mauthausen*, 05.05.2013, <https://www.bundespraesident.at/newsdetail/artikel/rede-von-bundespraesident-heinz->

- fischer-zur-eroeffnung-der-neuen-gedenkstaette-des-ehemaligen-kz-mau/ [dostęp 21.03.2014].
- Saubere Umwelt. Saubere Politik. Wahlprogramm der GRÜNEN, Nationalratswahl 2013*, <http://www.gruene.at/themen/demokratie-verfassung/das-gruene-wahlprogramm-2013/wahlprogramm-lang-2013.pdf> [dostęp 12.03.2014].
- Seidl C., *Umfrage: 42 Prozent sagen „Unter Hitler war nicht alles schlecht“*, „Der Standard”, 8–9.03.2013, <http://derstandard.at/1362107918471/Umfrage-42-Prozent-sagen-Unter-Hitler-war-nicht-alles-schlecht> [dostęp 21.03.2014].
- SPÖ: Das Grundsatzprogramm, Herausgeber: SPÖ-Bundesgeschäftsstelle, Wien*, http://spoe.at/sites/default/files/das_spoe_parteiprogramm.pdf [dostęp 15.03.2014].
- Team Stronach. *Neue Werte für Österreich. Grundsatzprogramm, Juli 2013*, <http://www.teamstronach.at/de/programm?file=files/team-stronach/content/downloads/grundsatzprogramm/Grundsatzprogramm.pdf> [dostęp 18.03.2014].
- Uroczystości 68. rocznicy wyzwolenia Mauthausen*, 5.05.2013, <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,237,uroczystosci-68-rocznicy-wyzwolenia-mauthausen.html> [dostęp 21.03.2014].
- USA „enttäuscht” über Golan-Abzug*, „Kleine Zeitung”, 10.06.2013, <http://www.kleinezeitung.at/nachrichten/politik/3331084/golan-abzug-usa-sind-enttaeuscht.story> [dostęp 13.03.2014].
- Zöchling Ch., *Haider, kim jest*, przeł. J. Sosnowska, Biały Kruk, Kraków 2000.
- Zukunftsweisend. Österreich 2018: Das Programm der ÖVP zur Nationalratswahl 2013*, <http://www.oevp.at/medienservice/Kampagnen.psp> [dostęp 17.03.2014].

EUROPA I ŚWIAT W AUSTRIACKIEJ POLITYCE W KONTEKŚCIE WYBORÓW DO RADY NARODOWEJ W 2013 ROKU

Streszczenie

W tekście autor zastanawia się nad rolą, jaką odgrywała problematyka międzynarodowa w polityce Austrii, z perspektywy wyborów do Rady Narodowej, które odbyły się 29 września 2013 roku. W artykule przeanalizowano stanowiska poszczególnych austriackich partii politycznych, odnoszących się do tych kwestii: Socjaldemokratycznej Partii Austrii (*Sozialdemokratische Par-*

tei Österreichs – SPÖ); Austriackiej Partii Ludowej (*Österreichische Volkspartei* – ÖVP); Wolnościowej Partii Austrii (*Freiheitliche Partei Österreichs* – FPÖ); Zielonych – Zielonej Alternatywy (*Die Grünen – Die Grüne Alternative* – GRÜNE); Team Stronach dla Austrii (*Team Stronach für Österreich* – TS); NEOS – Nowej Austrii i Liberalnego Forum (*Neos – Das Neue Österreich und Liberales Forum*) oraz Sojuszu na rzecz Przyszłości Austrii (*Bündnis Zukunft Österreich* – BZÖ). Opisano rolę, jaką odgrywają organizacje międzynarodowe we współczesnej polityce tego państwa. Zwrócono m.in. uwagę na toczącą się wówczas w tym kraju debatę nad udziałem austriackich wojsk w misjach ONZ. Istotnym elementem jest również rola historii we współczesnym dyskursie nad austriacką polityką zagraniczną. Na uwagę zasługują w szczególności problemy związane z postawą wobec nazistowskiej przeszłości tego państwa.

EUROPE AND THE WORLD IN AUSTRIA'S POLICY IN THE CONTEXT OF THE 2013 ELECTION TO THE NATIONAL COUNCIL

Summary

The author analyses the role of international issues in the policy of Austria from the perspective of the election to the National Council that took place on 29 September 2013. The article presents the analysis of particular parties' approach to those issues, including the Social Democratic Party of Austria (*Sozialdemokratische Partei Österreichs*, SPÖ), the Austrian People's Party (*Österreichische Volkspartei*, ÖVP), the Freedom Party of Austria (*Freiheitliche Partei Österreichs*, FPÖ), The Greens – The Green Alternative (*Die Grünen – Die Grüne Alternative*, GRÜNE), Team Stronach for Austria (*Team Stronach für Österreich*, TS), NEOS – the New Austria and Liberal Forum (*NEOS – Das Neue Österreich*), and the Alliance for the Future of Austria (*Bündnis Zukunft Österreich*, BZÖ). The article describes the role of international organisations in the contemporary policy of that country. Attention is drawn to the debate of that time on the participation of Austrian troops in the UN operations. The role of history in the contemporary discourse on the Austrian foreign policy is also an important element. The issues connected with the attitude towards the Nazi past of the country are worth mentioning here in particular.

ЕВРОПА И МИР В АВСТРИЙСКОЙ ПОЛИТИКЕ В КОНТЕКСТЕ ВЫБОРОВ В НАЦИОНАЛЬНЫЙ СОВЕТ В 2013 ГОДУ

Резюме

Автор данного исследования размышляет над ролью, которую играла международная проблематика в политике Австрии, в перспективе выборов в Национальный Совет, состоявшихся 23 сентября 2013 года. В статье произведён анализ позиции отдельных австрийских политических партий, касающихся данных вопросов: Социал-демократической Партии Австрии (Sozialdemokratische Partei Österreichs, SPÖ); Австрийской Народной Партии (Österreichische Volkspartei, ÖVP); Австрийской Партии Свободы (Freiheitliche Partei Österreichs, FPÖ); Зелёных – Зелёной Альтернативы (Die Grünen – Die Grüne Alternative, GRÜNE); Команды Стронаха для Австрии (Team Stronach für Österreich, TS); NEOS – Новой Австрии и Либерального Форума (Neos – Das Neue Österreich und Liberales Forum), а также Альянса за будущее Австрии (Bündnis Zukunft Österreich, BZÖ). Описана роль, которую играют международные организации в современной политике данного государства. Обращается, в частности, внимание на проводимые в настоящее время дискуссии об участии австрийских войск в миссиях ООН. Существенным элементом является также роль истории в современном дискурсе о австрийской внешней политике. Заслуживают особенного внимания в этом вопросе проблемы, связанные с отношением к нацистскому прошлому этого государства.